

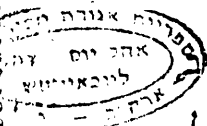
Oratione Quotidiane.

Ms
/

ספר ש"ס

תוכו רצוף אהבה

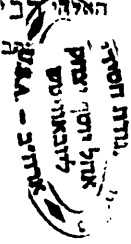
כשמו כן הוא אכן שלימה * מסע נכונה * על כל דבר אהב
הרוע * ללמוד תורה על הנל אחר * ואהבת לרעך כמוך *
והוא היה כל התורה כולה * דבר כפי ובלשוננו מלה *
אשר על ספר העללה * המאסף אחר העומרים * הצעיר
שכזעירים **מדרכי שמואל** כן לארנו
אבי * מורי * ורבי * עשרת ראשי * מאורי זמן שמשו *
כמה * חר * בו ציון ארית גירונדי נר"ו אינו אכ"ר
מרושבי ק"ק פאדובה יע"א יבא התשבו ונס הנול
לירח האתנים * דהאי שתא ודורשי יי לא יחסרו כל
טוב לפ"ק



ואחריו יאיר נתן
ספר

מצדף השכל

כשמו כן הוא דבר רביר על אופניו כלשון הזהב וההדרת
אשר אינו חיקר ותיקן הגאון הרופא ה"ק הפילוסוף
האלהי דבינו אברהם קאטילאנו זצ"ל
בבני ק"ק פאדובה יע"א :



מורה



בדפוס חדש המשובח

של פיסא יע"א

הצעיר שמואל מולכו הי"ד

הכבדות

Doc

שר המסכים החכם הדיין מורה צדק בקי קי פאדונה

אשרי אנני ש רחמנא פטריה כהבלי העולם וכמילי כהדרי וכל יומיו איהו בק"רי שקול וטרי
ונהורא עמיה שרי תפס במוכ"ריו ובכפרי מוכר המימי וישרי עקר טורי סלקין והדרי ררב
חיליה ורב גובריה תקיף ישר'יה גברא דכיעיה כארדיה ולקט בעניר אס'ף הי'מן מעשה ידי אמן
וברוח בינתו יערה כמילי כעלייתא ובכוכר השכל דבק כב'רי וכפר"ות כט"פס ועולה
ובפיש ור מוסף וכולל הוא המורה ומשרי קטרי וע"ד יענה מן האר"ש כי ראיתי ככל שערי נחלי
גהר ימכל ההד"רים ונתבונה נותן אמרי ש"פר כש"ופרי שופר"יה שם נקבצו די"ות וח ובר
חב"ר מרבירי הראשונים ובשיתא סדרי דברים רבותוקים כרפסן אנרי בכ"ר בר בער"בה קול קורא
והוציא מן הכח אל הפועל כחשבה מוע"לה מקצה בהוברת פפ"רא וספ"רי הכולל כמין
כל"לא כל אי שורי"ה ה הבחור המפואר בנן של קרי שים כליל לאי"ש שם **כה ר כודכו**
יצ"ו בר הכים הוא לאב רהמן לאכיונים שני'ה ופירש כסב דפו"ם בר"תה ונה"ר רע"ה יסף על
השמ"ועה כמה"הר **בן ציון גירונדי** נ"רו ולהדין מרגניתא טבא הכי קרא שמו **תוכו**
רצוף אהבה כי שמו בקרבו ישים או"ר כ"ו וכאשר עלה על דעת המהבר להעלות
המלאכה על מש"בח הרפוס עלה ככ"ש והיא ל"ו נרפ"סה הלה פני כי אצא לקראתנו קבל
ישינו אהרים את גבולו צריכין אנו למוד"עי * למנמר ולא גמורי כסי"דור גז"ירי כו"תבת הגסה
נקיטנא נפשי נקצ"ירי להח'כיר עקיו באיכוריו והומ"רי שא יקרב איש ור להדפיכ כפרא דכררי
ביורין הלז וספר מצרף השכל הבא אהריו תוך משך עשרה שנים מיום כלות הרפוס בלי
שור"טן והורמנא ממעלת המהבר בהשמר פן ואל בקונמיו ואכרי ואיש אל יייר ואל ימרה את
פינו לפרוץ גדרו וישמעו לקול אמרי כעבדא קניה כריה וכל הכקיים את דברי ישר חיליה"
ולפעלא טבא כי טוב ליפתח בא"ר ודכיים באשרי ויזכה לדאות בתקנת השב"ים כי אהשור
דרי שובו בנים מעב"ר לנה"רי שורשי שור'ר ומורה ונצר משרשיו יפרה אל הנחלה מקום
אשר אשי"רי :

הכו"ח פה פארוכה יום טוב להרש אדר שני כי אתן
שנת' ובחמלתו הוא גאלם לפ ק

קטינא וועירא* נברא דלא ידע לכיון אמרא* הצעיר מנהם עוריה קאסטילונבו ס"ט :

הקרמת עמרת ראשי מעלת אבא מארי נ"רו א"ו אכ"ר

ברוך הוא אלהינו שבראנו לכבודו * ונתן לנו אמת תורתו * ועלינו לשבח לשמו הגדול
שלא עשנו כעמי הארצות אשר לא ראו אור הורה ונר מצוה ודרך היים מהם נסחרה
ולא שמנו כמשפחת הארמה שאין יתם יודע עד גרה * ועל כה אנחנו מובאים ושעל הכל
צנחנו הייכים ללמוד וללמד לשמור ולעשות :

ברוך

ברוך ה' אלהי אבותינו אשר נתן כזאת כלב הבן יקר לי' רך ויהיר ושמו **מרדכי שמואל**
יצ'ו להיות בהורת ה' הפצו ובהורתו להנות והפץ ה' בידו יצלה כאשר עם לבבי ובנפשו
יעשה יהוק ויאמץ בליכוד התורה הקרושה צוה לנו משה מורשה בתומתו יחזיק וזא ירפיה
בשרשיה באילניה בענפיה שם ירעה ושם ירבץ וינוה בענפיה :

ברוך ככלל ברוך בפרט גם ברוך יהיה אשר השב להעלות על ספר את רברי לימורו
ברי שהיו לעולם לנגד עיניו ולא יסורו מלבו לקיים מה שנאמר רק השמר לך ושמו
נפשך מאד פן תשכה את הרברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך וכה משפטו כל
הימים טוב וחסד יסוכבנהו כל ימי היוו וישב בכית ה' לאורך ימים :

בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ * בשביל התורר שנקראת ראשית
ולהיות מצות ואהבת לרעך כמוך כלל כל התורה כולה היה עם לבנו
להעלות תהלה על כפר מה שלמד בזה העיקר הגדול שהכל תלוי בו ולהיות זה תחלת מחשבתו
בקש ממני הצעיר אביו ואהבו להסכים עמו להעלות את כתביו אלה על מזבח הופוס
למען יהיה לו לזיכרת ולזכות הנערים אשר כנילו * וכרי לקיים רברי התנא והיו נוח לתשחורת
שבתו עיני על שורתיו ודרשתי הספר **טראש** לפיך ומצאתיו כי כשמו כן הוא
ותוכו רציף אהבה מלוקט מכנות ירושלים ברברי רז"ל וחכמי המוסר על
כן אמרתי זכחי שלמים היום עלי וכל מחסורך עלי אך ורק למעט שלא יבוקש
לא מרע ולא מאלוף להוציא שום מנה ולא שוה דינר בכוקרם למלאכה זו כלאכת
שמים ורשות לבר נתונה לאהר ההדפסה א"ה לזיכור הכפרים לטי שיבקשם במחיר
כסף ערכו וה' ברוב הכריו יזכהו להוציא לאור תעלומות הכמה כפלים להושייה *
ויקיים בו מקראי רבתיבין ה' אלהי אבותיכם יוכף עליכם ככם אלף פעמים וינרך
אתכם כאשר דבר לכם המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם
שמי ושם אבותי אברהם ויצחק וידנו לרוב נקרב הארץ : יברכך ה' וישמרך * יאר ה'
פניו אליך ויהונך * ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום :

בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני כ"ד משולל מכל מעלה רהירה ח"לא וטעמית
בל"א הצעיר בן ציון ככה"ר מרד"כי גירונדי זלה ה פה פאדוכה :

שיר ירדות

אשר שר אחי נועם ואחי טוב שלם הוא כמרות וכרעית כמ"ר יוסף אלמנצי הי"ו

אהללה שכך לעולם ועד

ולא יכול יוסף להחאפק לשמוע כלמורים לרעת הכמה ומוכר צדק ומשפט ומשרים
אשר יצר האדם השלם אשר נפשי קשורה כנפשו והו"כ רב"ד ושואל
אוב וירעוני ודורש אל המ' תים ואהבת לרעך כנוך * יש אוהב רבך כאה הולך לרודי למשרים
דובב שפתי ישנים רצוי לרוב אהיו דורש טוב לעכו ודובר שלום לכל זרעו וניצא חן
ושכל טוב בעיני אהים ואדם גדולת **מרדכי שמואל** כקורא שמו ב"ן מנדול וב"ן
הים לרודף צדקה וחסד חכם ירא וכר כרע כמה"ר **בן ציון גירונדי** נר"י מה נמלצו
לחכי

להכי אמרוטיך ערבש לפי כל הנמצא כחוב בספר* רפירתו זהב מרכבו ארנמן **תוכן**
רצוף אהבה ועשית לך שם גדול בשם הנרונים אשר בארץ; ויהי בעלות חמנחה מנחת
 זכרון חחוננים ירבר רש ונרצה לו לכפר עליו אמר יאמר העבר אהבתי את **אדוני***
 אשריה נא לירידי* מי יתנך כאח לי* כי עזה כמות אהבה :

7

לרעות בננים גם ללקוט שושנים
 עתה באתי לשמור דרך החיים
 מגבר חכם חמדת כל הננים
 נותן ליעף כח ולאין אונים
 דומה דודי לזבי עופר חילים
 ככוכבים יזהירו המשכילים

ה

הכה מה טוב מהנעים שבת אחים
 גם יחד כשמן הטוב על הראש
 יורד על הזקן תמיד הוא ידרוש
 על פי מדותיו ריח כתפוחים
 שלום שלום לרחוק גם לקרוב
 סוף דבר הכל נשמע ידגו לרוב

ו

מה נאוו על ההרים (דומה לזבי)
 רגלי משמיע שלום ושמו ינון
 עד אפסו ארץ הוא יפרח כלבנון
 הנה יום בא עם אליה הנביא
 אז תחפזן זבחי דדק עולה כליל
 גם שמחת לבב כהולך בחליל

ח

מי האיש חפץ חיים אוהב ימים
 מי שקל בפלס הרים וגבעות
 מי זה נקי שלם בלתי מגרעות
 מי הוא נח! נח איש זדיק תמים
 מי החכם יודע פשר דבר
 מי זה! כנשר עולה מן המדבר

ב

שירו לו שיר חדש הטיבו נגן
 ובהיכלו גם כבוד אומר כלו
 חכו ממתקים עליון יתן קולו
 הן לנחון אמרו שפר בו מגן
 תובו רצוף דודים לקחת מוסר
 בינה חכמה ודעת לאסור איסר

ג

השמיעני קולך! כי קולך ערב
 קול דודי! הנה זה בא על ההרים
 מקולות מים רבים גם אדירים
 נועם קולך אשרי תבחר ותקרב
 טוב לי תורת פיך מהלפי זהב
 כאש מוך לבי שאהב הלהב

ז

כי לא בזה לא שקץ ענות עני
 מעפר דל מאשפות ירים אביון
 יוסף אלמנצי עבד לאל עליון
 בו תקותי הוא סלעי הוא מגיני
 אל ישוב דך נכלם צעיר גם נבזה
 ויאמר מילדי העברים הוא זה

אליה דרברים אשר דבר שארי הבחיר אברהם שלום יצ'ו

אברך האל יוצר הכל אשר הנחני בדרך אמת אל בית אמי ואל חרר הורתי * ואמצא
 ששה איש חכם לב מואם ברע ובוחר בטוב (אין טוב אלא תורה) פתחיה זה **מרדכי**
 ושמואל

ושמואל הכל נודע * ברא ברעא דאבוה * אל תקרי פתחיה אלא פתחיה. דנן כדורים
 יניק והכיסים אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה מלאכת הקדש לעשות אותה בהכבד ובהבונח
 וברעת וישע אשל ככא"ר שב' ע על אהבת החברים ויקרא שמו **הוֹבו רִצּוֹף אַהֲבָה**
 והריחו ביראת ה' דובר שלום לכל ורעו בין איש ובין אהיו ובין נרו :

בן חכם כיוסר אב יקר דוח איש תכונה ביראת ה' מקור היים ובטעותיו הפץ מאד דודף צדקה
 והסר זה דודי חכיבי רב נהוראי כש"ת **כְּמוֹהֶר בֶּן צִיּוֹן אַרְיָה גִירוֹנְדִי**
 נר ו * ועתה אמת אני כי צמאה נפשי לאלהים זה ימים רבים לעשות כן גם אני וברבר הזה
 הייתי כיצטער כל ימיו והאסת כן הוא כי עדין לא שקטתי ולא נחתי כי זה כלל גדול בתורה מאן
 דלך שני לחברך לא תעבר זו היא כל ההורה כולה * אמנה מרדתי ומעוט השנותי לא נתנני
 לעשותי עד הנה' והיום הוח כראותי יקר הספר הזה וכל מעשה הקפו מעט הכמות ורב האיכות
 שמח לבי ויגל כבודי * נתתי רוחי עליו ובו מצאתי הון לי ואקרא לו בחירי רצתה נפשי
 ורצוא יתן מערני מלך אכרות ה' אמרות טהורות אשר בהן התי רודי' ובכן לכבוד מעלת
 המהבר אטוף מילתי לאמר כאשר יקרת בעיני נכבדת ונפלאתה אהבת אכרותיך לי מאהבת
 נשים ומרוב שמהיה והבתי ענה באתי להקריב קרבן מנחתי ואשירה גא ליוידי :

ג

מי יתן ובעט כרזל נח יוחקו
 נועם אמרותיך (נשמע כספר)
 וכצפורן שמיר נכתב כספר
 כן שפע בינתך אישים יינקו
 אל דור אחרון מור ובשמים ארית
 גם על כל בניס בדעות שרית

ד

פיץ מעין שכלך ככאר נוכעת
 גבר חכם בעו עולם תשמח
 כי מה! יועיל שמש אם לא יוריה
 מגדיל אור תורתך מרכה הדעת
 מי זה! יוכל ספר בתהלתך
 אשרי האיש ילמוד מתורתך

קו"ל הקר"ב
 יר אבשלום

ה

ככדות מחמתך (דוד) שמעתי
 אך פועל ידך הולס לא רחיתי
 יפעת ויקר ספרך יוס זה חותי
 שקול כפלס בין כלו ידעתי
 תוכו רצוף אהבה בלתי עולתה
 וזרוע האל עליך נגלתה

ו

אל גן אמרי שפר הן עתה באתי
 ללקוט מנופת צוף נפשי לשנוע
 בקרוא ספר זה היה לי מרגוע
 זכפי כדכש מקוק טעמו מלאתי
 אורח לזדיק הוא גם מעגל יוסר
 אורח נחמד יקר מהון ועושר

מפתחות הפרקים

- : פרק א' לאהוב חברים כנפשו - צלחמול על הונס כרכוסו
- : פרק ב' שלא לשנוא בלב לכל נבדא כי היא מדה סוררה
- : פרק ג' להתר חק מן הקנאה בכל עת ועונה ועד עת זקנה - לא יהיה לשנינה

פרק

פרק ראשון

אזהב דהבריות ישיג דהקט ונטח בכל ימיו והמירה הזאת יוכל להשיגה כל אדם ואפילו עם
הארץ שאינו יודע לימוד התורה ושכרו גדול מאחר כי בזהוב הבריות שומר שתי מלות
עון התורה אחת עשה ואחת לא תעשה אחת עשה ואחת לא תעשה לא תשגא
את אחיך בלבבך ועוד יהיה לאזהב ומכבד רעיו תועלת אחר שיכבדו וגם הוא כדאז"ל איזהו מכובד
המכבד את הבריות ופ' הר"י וענין זה המאמר הוא הענותנות כי מי שמספיל עצמו הוא מחשב
שחבירו הוא יותר טוב ממנו ומכבד אותו וכבר אמר ר' יהודה קרוני ב"ם מוסרי הפילוסופים
שחסיד אחד היה מכבד כל הבריות וסאלוהו על זה ואמר שהיה היה עושה כן בשביל שלא היה רואה
איש שלא היה לו יתרון ממנו אם היה חכם או בעל מדות או בעל קומה או בריא ממנו אם בעל מדות
זה מפואר אגבזר או בעל קומה או בריא ממנו היה חושב שהיה זה יותר נקצר בחסדו יתברך יען חלק
לו מטובו יותר ממנו ואם הוא צעיר ממנו לוימים היה חושב שיהיה לו יותר התנלות ממנו ממה שלא
עשה בשבדקת בוראו ובדרכי הנדקה לעניו או חליו ואם היה שכלו חסר ידעה ממנו היה חושב
שיש לו התנלות גדול על עונותיו כי הוא כלמות שונג ואם הוא חלש ממנו או קצר הקומה יש
לו מעט מן הכבדים החמורים ולאי תגא בהם עש"ב וז"ל ה"ס איזהו מכובד המכבד את
הבריות וכו'. לפי שהמכבד את הבריות מעלה עליו הכתוב כאלו מכבד לש"ת וזהו שהביא ראיה
מכני עליו שאמר בהם כי מכבדי אבדו וכו' וקלו והכונה שהיו מכונים לכני ישראל שהיו מביאין
שלמין וסומכין עליהם לאכול לשבעה לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם ולא היו מחשיבים את ישראל
לכלום והיו מוטפים מהם בחזקה כל אשר יעלה המולג וגם היו משיים קנייהם של בנות ישראל ולפי
שהיו מכונים את ישראל קראם ה' כונו כי כן אמר עליהם וכו' ויקלו והטעם כי עם בני ישראל
הם חבל נחלתו יתברך והנוגע בהם כנוגע בכבת עינו יתברך וכן בענין הכבוד המכבד
אותם כאלו כבדו וגם ית' כמו שאמר כי מכבדי אבדו כלומר אלו בני עלי היו מכבדים הבריות
היו נקראים מכבדי וגם אלו הייתי מכבד אותם וז"ל כי מכבדי אבדו אמנם כו' ויקלו וכו' וכן
שבנו ישראל מעלה אני עליהם כאלו בניו אותי ולכן יקלו הרי נראה ברור מן הפסוק כי המכבד
את הבריות כאלו מכבד את הנקוס והש"ת הכניחו כי הוא יכבדו אם כן נמצא שהמכבד את
הבריות הוא מכובד מאתו יתברך אשר הוא מקור הכבוד עכ"ל והנכון לעולם לא יעווב המדה
הטובה הזאת שאמר יהיה האדם בעל מרה הזאת בודאי הוא שלם עם הבריות בכל דבר כי
הכל יאבהו ובעת לרכו ועורוהו ואל יאמר האדם אם הוא עשיר אחר שיש לו כל לרכו מה לו
לרדוף אחר המדה הזאת לאזהב הבריות ולכבדן כיון שאין לו נורק מהם כי מי יודע אם עשיר
יעמיד אלו כל ימי חייו ואפילו אם יהיה עשיר כרבי אלעזר בן חיסוס שהניח לו אביו אלף
עירות ביבשה וכנגדן עשר ספינות בים ושהיה פורש כמה אלפים עגלים מפירותיו ממעשר
בכל שנה יחשוב רבים הם מקרי הזון ומי יודע אם יוש אחר ל' ויטריך לחיים וזהו טעם
על דרך השכל ויותר יתעב סביון שאינו איהב את הבריות היא מבטל שתי מלות מן התורה
אחת עשה ואחת לא תעשה כדאמרין ודבר ברור וידוע שהאדם לעולם לא יבנה כבודו
בנון אם הוא עשיר ללבם נבדים צופים ובלויים וכבה לא יגלו בכבוד חבירו ואז"ל ומנין
ליועד בחבירו שהו גדול ממנו אפילו בדבר אחד שזייב לנהוג כי כבוד שאמר כל קבל די
רוח יתירה ביה ומלכא עשית להקמותיה על כל מלכותא וכבר ידוע מה שאמר באבות
הגידת מחבירו פרק אחת או הלכה אחת או פסוק אחד או אפילו אחת אחת שצריך לנהוג בו
כבוד שכן מצינו כבוד מלך ישראל שלא למד מלחמתו ולא שני דברים בלבד קראו רבו אלופו
ומידעו שגמר ואתה האדם כערכי אלופי ומידעו והלא דברים קל וזומר ומה יוד מלך
ישראל

פרק ראשון

ה

ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד קראו רבו אלפיו ומיודעו. הלומד מחבירו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או הפילו אות אחת על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד וז"ל ל"ב אהרן דבר ידוע שכל טובם והללחתם אל עם בני תלוי באחזקות. כי לא תהיה ההשגחה האלהית האחדית עליהם אם לא יתדמו לגוף אחד מתאחד החלקים המקוטעים זה בזה וכפי האחרות אשר יהיה בנייה בעבודה האלהית כן יהיה גדול ההשגחה והשפעה וכפי מה שיחסר מהאחרות יחסר מהשפע כי לא יהיה ביטורון מלך מלכי המלכים אלא בהתאסף ראשי עם ויהיו יחד שבטי ישראל עכ"ל. וז"ל המש"ח וחכמי המוסר בשער החברים הפליגו להזהר בהנהגתם ואמרו כשילך חברך עמך בדרך ובאמונה מחול לעונו אם דרך מקרה ירע לו שיחטא לך אל תהיה נוטר לו איבה והתראה באמתלא שימן לך כי החבר הרע כשרוצה להכנס במחלוקת מבקש תואנה ואינו מבקש אמתלא ובירושלמי דנדרים המשילו ענין האדם עם חבירו למי שהיה חותף עת ונשמטה ידו בסכין וחתך את היד השמאלית. האם עלה על דעתו בן אדם להנכס מיידו הימנית לפי ששמטה וחתכה שלא במתכוין היד השמאלית דבר זה לא יעלה ודאי על לב אדם כן צריך אדם שיתנהג עם חבירו שאם קבל איזה נזק ממנו לא ישתדל להנכס כי עמו הוא כל זמן שהתורה צותה עליו לאהוב את הרע. וכשאלו לר' נחמיה בן הקנה במה הארכת ימים השיב להם מעולם לא נתבדתי בקלון חברי. ולכן אם יש לך חבר טוב הזהר שלא להרחיקו כי אם יאכזר ממך לא תמצא אחר תחתיו. וכבר אמר החכם לבנו אל תחניף חבר אהוב קדמון בחבר אהוב חשש בטור שכלו שלם עמך ולא מפני זה תרחיק את החכם רק אחוה בזה וגם מזה אל תמנ ידך כי כבר אמרו אל ימעט בעיניך שונא אחד ואל ירבה בעיניך אלף אהובים כי כל קניני העולם ומכמניו אבודים ואין מכמו ואולר יקר ומתקיים באולר החכמה והמוסר ואין מעוה ומבצר בעת הצורך כחברים אהובים נאמנים על כן תרבה לך מהעוהים שהם החברים האהובים ועשה לך עזר ומשגב ומעוז ביקר המוסר והחכמה ואמר החכם אדם בלא חברים כאלם שיש לו יד שמהל ואין לו יד ימין שגבורתו מהכל תמעט וכשהיה מת אחד מחביריו היה הוומר נפל נתח ואבר מנתחי ואברי ומוסרו סימן להכיר מי שהוא חבר נאמן ואמרו שאינו אלא אותו שלה יפתה את אהובו בדברי הנופה ויודה לו על כל דבריו ומעשיו הטובים הם אם רעים. הרי זה מחניף ואומר לו על הכל יפה אתה מדבר יפה אתה עושה כי ודאי אין זה נאמן. אלא חנף ומרע ואינו מבקש אלא טובת עצמו. וכדי שלא לאכזר טובת הנהיה שיש לו כההבתך הוא מודה לך בפה ובקרו ימים ארבו כי מי יודע מה שידבר דבר מהחריך. והאמת יורה דרכו לכל תכונה שאין סובלין על לזה ובאים לידי קטטה אע"פ שילמדו זה מזה ואפילו תלמוד עם רבו והבן עם אביו כיון שאין בנייהם מדת הסבלנות עכ"ל המש"ח. וז"ל המאירי בפ' אבות וכבוד חבירך כמורה רבך רוצה לומר כמו שלא תחלל כבוד רבך מפני שכבוד רבך הוא כמורה שמים כך לא תחלל כבוד חבירך ואמרו בבביתא וכבוד חבירך כמורה רבך שכן אמר ליה אהרן למשה בי אדוני אעפ"י שהוא אחיו וקטן ממנו עשאו כרבו עכ"ל. ואז"ל באבות יהי ממון חבירך חביב עליך כשלך ופה"ע כלע"ר שר' יוסי הוומר שכן טוב שצריך לידבק בו על זה הזהיר יהי ממון חבירך חביב עליך כשלך שאם הראה כבית שכנך שגונבים ממנו או בני ביתו שמפזרים יותר מדאי הקנה על הדבר ותשתדל להודיע לשכנך כדי שימצא תרופה למכתו ואפילו בשכנך רע צריך שממנו יהא חביב עליך כשלך ואל תאמר כיון שהוא רע לא אחוס בזנוקו. כי אין הדבר כן רק לעולם יהי ממון חבירך חביב עליך כשלך כי כשם שהטבע נותן שאין אדם יכול לאסבול זנוקי ממנו כך יהי ממון חבירך חביב עליך כשלך כשיק כשלך שרצה לומר כלפי מ"ש בפ' הוראה. תניא ר' אליעזר הגדול הוומר אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאודך ואם נאמר בכל מאודך למה נאמר בכל נפשך לומר לך אם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר בכל מאודך ואם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו לכך נאמר בכל נפשך ר"ל כאלו יהי ממון חבירך חביב עליך כשלך ר"ל שאם ממונך חביב עליך מגופו כך יהי ממון חבירך חביב עליך יותר מגופך ואם גופך חביב עליך מממונך כך חייך יהיו חביבים לך יותר מממון חבירך. ואתא לאשמועינן מאי דגרסינן בסנהדרין פ"ח א"ר במתרת יומא הגנב והוכה ומת בכל אדם ומת ככל מיתה שיכול להמיתו

אנטריך

ב

חובו רצוף אהבה

אֲזַטְרִיךְ כִּדָּא בְּעַל הַבַּיִת דְּקִים לִיהֵדֵאךְ אֲדָם מַעֲמִיד עֲצָמוּ עַל מַמוֹנֵי אֲבָל אַחַר לֹא קִמְלָן
רוֹדֵף הוּא וְהַפִּילוּ אַחַר ע"כ. אִף כֹּהֵן יֵהי מִמּוֹן חֲבִירָךְ חֲבִיב עֲלֶיךָ כִּשְׁלֹךְ דֵּהֵינּוּ שְׂאֵם כֹּהֵן
נִגְבַּל לְגַבֵּי מַמּוֹן חֲבִירָךְ וּמִצֵּאת אִתּוֹ בְּמַחֲתֶרֶת אִתּוֹ יִכּוֹל לְהִרְגוֹ מִפְּנֵי שְׂבוּחַ אִתּוֹ מִלֵּל
זֹהוּ מִתְמִיתָ ג"כ כִּי וְדָאֵי עַל מִנֵּת כִּךְ בְּאֶלְהָרוֹג לִב"ה חֻקָּה אִין אֲדָם מַעֲמִיד עֲצָמוּ עַל מַמוֹנֵי
כֹּה וְכוּה מְדוּקָה חֲבִיב עֲלֶיךָ דֵּהֵינּוּ עַל גּוֹפֵךְ מִמֶּנּוּ שְׂהֵבֵל לְסוֹרֵנֵךְ שְׂהֵבֵל לְהִרְגוֹ כִּי יֵהֵא
וְכִיב גַּפּוֹ שֶׁל חֲבִירָךְ כְּנוֹפֵךְ ע"כ לִסְעָ"ע. וו"ל ס' א"ש הוֹעֵלֶת גְּדוֹל לְמִי שְׂהוֹנֵג חֲבִירָה וְכִרְעוּת
גַּם כִּיֹּא תוֹעֵלֶךְ הֵאֱ בַעֲהוּ"ו כְּשִׁמְתֵהֵג בְּאֵהֵבָה עִם כָּל אֲדָם יַעֲזוּרְהוּ הַכָּל אִם יִפּוֹל יִרְכּוּ עֲזוּרָיו
וּסוּמֵכֵי וְאִם יַעֲמוּד אֲדָם נִגְדוּ לְרִיב עִמּוֹ רַבִּים יִשְׁתִּיקוּ אֵת הַמְדַכְרִים הַרְעֵי וּמְכַלְמִים אֲוֹתֵם
אִם צָרָה תִּבְדֹּא עֲלֵיו הַכָּל מִזְטַעְרִים עֲלֵיו וְכוּתֵינִים לוֹ יִד. וְגַם אִם יִבֹּא לִיְדֵי דוּחָךְ וְעוֹבֵי רַבִּים
יִרְחַמְהוּ בְּנִתְיָבָה מִתְנוּתֵיהֶם. תוֹעֵלֶת שׁוֹלֵם הֵבֵא מַחֲמַת שְׂהוּא נִהָבֵל לְכָל אִזוּ דְּבִירוֹ כְּשִׁמְעִים
וְהִיֵּה יִכּוֹלֶת בִּירוֹ לְהוֹכִיחַ כִּיֹּא שִׁטְיִבוֹ מַעֲשִׂיהֶם. וְגַם מִתּוֹךְ אֵהֵבָה יִשְׁמַר כְּשִׁלּוֹם עִם
הַכָּל וּמִתּוֹךְ אֵהֵבָה הוּא שְׂקֵט וְשִׁלְיוֹ וּפְנֵי לְלִמּוּד וְלַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים. וְגַם מִתּוֹךְ
אֵהֵבָה יַעֲזוּרְהוּ וְיַעֲשֶׂה מִלְּאֵחָכְהוּ וְיִנְיֵנוּ בַעֲדוֹ וּמִלְּאֵה הַרוּחָה יִתִּירָה לְעַבְדוֹ הַכּוֹרֵא יֵת' עֲבוּדָה
שְׁלִימָה. וּמַחֲמַת אֵהֵבָה הוּא נוֹשֵׂא מִן בַּעֲיָנוּ כָּל רִאֲיוֹ וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים יֵהִיו מְקוּבָלִים לְכָל
וְכָל אֲחֵד יַעֲמוּד לַעֲשׂוֹת כְּמַעֲשֶׂהוּ וּבְאִיזָה דְרָךְ יִגִּיעַ הַאֲדָם לְאֵהֵבָתָ כָּל אֲדָם. אֲשִׁכִּילְךָ וְאוֹרֵךְ
הַדְרָךְ הוּא שִׁיעוּזוֹר כְּנַפְשׁוֹ וּבְמַמּוֹנֵי כְּפִי וְכוּלְתּוֹ. הַעוֹר כְּנַפְשׁוֹ הוּא שִׁשְׂרַת לְכָל אֲדָם הֵן עֲנִי
הֵן עֲשִׂיר וְיִסְרַח עֲבוּרִם. הַעוֹר כְּמַעֲנוֹ הוּא שִׁלּוּהַ לְעֲשִׂיר בַּעֲת לְרִכּוֹ לְמַעֲמֵת וְכֵן לַעֲנִי יִלוּהַ
בַּעֲת דְּחֻקוֹ. וְכֵן יִפְקִידְהוּ בְּמַתְנָתָ כְּפִי כּוֹחוֹ וּלְקִצּוֹת עֵתִים יִשְׁלַח מַנּוֹת וְדוּרְבוֹת גַּם
לְעֲשִׂירִים וְיֵהֵא וְתִרְגַּן בְּשִׁלּוֹ. אִם יֵהִי לּוֹ עֵסֶק עִם בְּנֵי אֲדָם יֵהִי כָּל מַשָּׂא וּמִתָּן שִׁלּוֹ
בְּאִמּוֹנָה וְאֵל יִפְקִיד בְּדַבְרֵי מוֹעֵט עַל חֲבִירוֹ. לְעוֹלָם יֵהִי חֶפֶץ שְׂחִבְדוֹ יֵהֵבָה מַמּוֹנֵי וְאֵל
יִשְׁתַּדֵּל הוּא לִיְהִינּוֹת מַחֲבִירוֹ וְיֵהִיו דְּבִירוֹ בְּנַחַת עִם ב"ה. יִבְיִישׁוּהוּ אֵל יִבְיִישׁוּהוּ. הַטַּעֲהָרָה
אֲדָם אֵל יַטַּעְהוּ. יִכּוֹל עַל צְוָאָרְהוּ עוֹל הַעוֹלָם וְהוּא אֵל יִכְבּוֹד עֲלֵיהֶם. וְלֹא יִתְקוּטֵט עִם
ב"ה וְיִקְבֵּל כָּל אֲדָם בְּנַחַת וּבְנִסָּח וּבְנִסָּח פְּנִים יִפּוֹת כִּי הַסְבַּרְתּוֹ פְּנִים תַּחֲזוֹק אֵהֵבָה וְיִשָּׂא וְיִתֵּן
עִם חֲבִירוֹ בְּטוֹבָהוּ וְיִמְחַס כָּל אֲדָם מִלְּעוֹצְרוֹ וּמִדְּאֵהָה אִם נִילָה לוֹ אֲדָם סוּד אֵל יִגְלִהוּ אִף
אִם יִכַּעֲפּוֹ וְלֹא יִדְבֵר עַל אֲדָם רַע וְלֹא יִשְׁמַע שִׁדְּבָרוֹ רַעוּת עַל אֲדָם וְלַעוֹלָם יִשְׁתַּדֵּל
לְמַצּוֹה זְכוּת עַל ב"ה בְּמִקּוֹם שֶׁאֵפְשֶׁר לֵהִיֹּת וְיִתֵּר מוֹה יוֹהֵר וְאִזוֹ יֵהִי אֵהֵב לְכָל. וְיִכְבֵּד
כָּל אֲדָם בְּמַעֲשָׂיו וּבְדִבְרָיו ע"כ. וו"ל ס' כ"ז כֹּאֲשֶׁר יִבְקַשׁ אֵהֵבָה הַטַּעֲהָרָה חֲבִירוֹ כְּכָל פְּנִים אִף
אִם יִגִּיעַ לוֹ בְּעַנְוָרוֹ נֹקֵד וְהַפְסֵד וְזוֹ הִיֵּה אֵהֵבָה הַשְּׁלִימָה אֲשֶׁר אִין לְמַעֲלָה מִמֶּנָּה וְנִסְיוֹן
אֵהֵבָה הַשְּׁלִימָה הַזֹּאת יֵהִי כִּשְׂאֵהֵב חֲבִירוֹ בְּלֵב טָלֵם וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת כָּל דְּבַר שִׁיחֻשׁוֹב שִׁיְהִי
לְרַצּוֹן לוֹ וְיִשְׁמַר עֲצָמוֹ מִכָּל דְּבַר רַע בַּעֲיָנוֹ אִזוֹ מוּיָק לוֹ. כִּי קִנְיִית אֵהֵבָהוּ עַמְדָתוֹ תִּהִי בְּג'
דְּבָרִים לְכַבְדּוֹ בְּפִנּוֹ. וְלִשְׂחָחוֹ שֶׁלֹּא בְּפִנּוֹ וְלִשְׂרַחְתּוֹ בַּעֲת הַגּוֹרֵךְ. וְלֹא יֵהִי מֵהַאֲהוּבִים כְּשַׂעֲת
הַהֲלָחָה וּבּוֹרְחִים אִזוֹ מִתְרַחֲקִים בַּעֲת צָרָה כִּי יִדּוּעַ דֹּאֲבָב חֲנוּאֲתָהּ כְּפִישִׁי אֲחִי וּמִרְחַמֵי אֲבִי
בְּזוּיָה לֹא אֲחִי וְלֹא מִרְחַמֵי וְאֲרַסְטוֹ. אֲמַר כָּל עוֹד שְׂהֵאִילָן גְּדוֹל לְרִיךְ לְסַעַד רַב כֵּן כָּל עוֹד
שִׁיְהִי אֲדָם רַב הַעֲלֵה לְרִיךְ וְיִתֵּר לְאֵהֵבִים רַבִּים כִּי אִין אֲשֶׁר לְאִישׁ בַּע"הוּ בְּהוֹתוֹ לְבַדּוֹ אֲלֹא
בְּחִבְרַת רֵיעִים וְאֲמָרוֹ אִזוֹ חֲבִירוֹתָ אִזוֹ מִיתוּמָתָ. כִּי כֵן דְּבַר אֲרַךְ יִטֵּה הַפִּילוֹסוֹפּוֹס אִם יַעֲלֶה לְשַׁמֵּם
בֶּן אֲדָם וְיִרְאֶה הַשְּׂמַע וּמוֹצָאוֹ וּתְקוּפָתוֹ עַל קִצּוֹתָם וְיִופִי הַלְכָנָה וְהַסְכּוּבִים בְּשִׁמְרֵמוֹתֵיהֶם
בְּרַקִּיעַ וְכָל שְׂהָר חֲדוּשֵׁי הַעֲלִיּוֹנִים וְיִרַד וְיִרְאֶה הַדֵּר תִּבֵּל וְכָל אֲשֶׁר בָּה לֹא יֵהִי לוֹ תַעֲנוּג כִּי
הֵם לַעַר גְּדוֹל אִם יֵהִי יֵהִי יִדֵי וְלֹא יִכְלֵם לְסַפְרוֹ לְאִחְזוֹת מוֹרִיעֵיו. קִנְיָה לְךָ חֲבֵר טוֹב וְהִיֵּס אֲוִמֵר
סִינ'קִיָּה טֵרִם שְׂתַּחֲבַר אֲוִהֵב בְּחִבְנָה וְנִסְהוּ וְאֲחֵר הַנְּסִיוֹן אֵהֵב אֲוִתוֹ בְּכָל לֵב. מִצְאֵנוּ כְּסַפְרֵי הַרוּטְיוֹ'
כִּי מִלֵּךְ סִינ'קִיָּה גִּזֵּר מִיתָה עַל אִישׁ פִּיטוֹ"אֵה שְׂמֹה לְהַתִּיז רִאֲשׁוֹ בְּסִיף וְהוּא שֶׁאֵל לָן מֵאֵת הַמֶּלֶךְ
לְהַנְתֵּן לוֹ זִמָּן שְׂמוּבָה יָמִים עַד יִלֵּךְ לְבִיתוֹ לְלוֹת וְלִסְדֵּר עַסְקֵי הַמֶּלֶךְ הַשִּׁיב כְּמַלְחָק עַל זֵה
שִׁמְצָא אִישׁ שִׁיכְנֵם בַּעֲדוֹ בְּבִית הַסּוּהָר וּתְחַיִּיב לְהַתִּיז אֵת רִאֲשׁוֹ תַחֲתוֹ אִם לֹא יִשׁוּב לְזִמָּן כֵּן'
שִׁתָּן לוֹ רַסוֹת כְּרִצּוֹנוֹ אִזוֹ שִׁלַּח פִּיטוֹ"יָה לְקִרְאוֹ אֲחֵד הַנְּקִרָא דְּאִמּוֹ"נִי אֲוִהֵב וְרִיעוֹ אֲשֶׁר
כְּנַפְשׁוֹ וְגַם הוּא אֲוִהֵב מֵאֵתוֹ מֵאֵד וּסְפֵר לוֹ אֵת לְרִכּוֹ וּתְקַף דְּמוֹ"נִי הֵלֵךְ לְמִלֵּךְ וּנְתַחֲסִיב
שִׁסִּירוֹ רִאֲשׁוֹ אִם לֹא יִשׁוּב פִּיטוֹ"יָה לְסוֹף הַשְּׂמוּבָה יָמִים וּנְתַטְוִה בֵּית כָּלָא עַד שׁוּבֵנו וְיֵהִי
כִּי נִתְקַרְבֵי הַזֶּמָן אֲשֶׁר לִקַּח פִּיטוֹ"יָה וְלֹא בָּה כָּל הַעַם מִקְפָּה הִיוּ לְעוֹנִים לְרַע דְּמוֹ"נִי עַל

פרק ראשון

ו

חיובו אשר עשה אך הוא לא היה מתירה כלום כי בטח לבו בזהו הנאמן. וכן לוסף הזמן המוגבל והנה פט"יהה בא כאשר נדר וכאשר ראה המלך ההכה עזמה ונאענה כזאת מחל לפט"יהה ולא רצה המתוה לבלתי הפריד בין שני ההובים כאלו עכ"ל. וז"ל סס"לה כתיב וההבת את ה' אלהיך וכתיב וההבת לרעך כמוך הנה מחוברים אלו ב' אהבת ומתייחדים ע"י אהדותו ית' כי כן אנו מסיימין הנוחר בעמו ישראל בזהבה גמ עשרת עמו ישראל והומרים פסוק היחוד ואח"כ ההבת ה' יתברך וההבת את ה' אלהיך גם עשרת הדברות מסיימין אשר לרעך והנה כתבו המחברים בעשרת הדברות יש תר"כ אותיות כמנין כתר תורה ומר"ג אותיות הם רוממות לתרי ג' מלות בכל הות מלות אחת ובזה אותיות הנשארות מה הן משמעות דברו מזה הקדמונים י"ה שהן נגד ז' מלות דרבנן וז"א ענינים אחרים. אמנם המחו שבכולם הוא מה שהבנתי מדברי הצניני שהומר מה הם ה' אותיות ששאריו הם אשר לרעך הוא הרגל שעליו עומד כל התורה דהיינו תר"ג כההוא דפ' בזה מדליקין דלימד הלל את הגר כל התורה על רגל ה' דעלך סני לחכך לא תעביר וזו היא כל התורה כולה. והיך פירושה הוא זיל גמור פרס"י דעלך סני לחכך לא תעביר רעך וריע הכיך אל העווב זה הק"ב ה' אל העבור על דבריו שהרי עליו סניו שיעבור חכירך על דכריך. ל"ה חכירך ממס כגון גוילה גניבה ניאוף ורוב המלות עכ"ל. ובאותם כי דייקת תמלא רובא דמלות הם תלויים בזהבת חכירו כמוהו כל מלות זקנה ולקט שמה ופיהה תרומות ומעשרות ומטה ומתן בהמונה ואיסור ריבית והרבה כיוצא בהם ה"כ כמעט כל המדות הרחמים והחנינה והרך אפים ורב חסד ולדוגו לכך זכות ושלג לעמור על דם ריעך והרחקת רכילות ולה"ד והואלת דבה וליזנות וקנאה ושנאה ונטירה וענין כעס ורזון ורדיפת הכבוד ומדות הלפים והלפים כיוצא בהן סיקיים רוב מ"ע ולא יעבור על רוב ל"ה יהיה שלם בכל המדות כשיהב לחכירו כמוהו ואף מה שלא שייך בין אדם לחכירו כמו מהלכות הסורות וחמץ בפסח וכיוצא בהם יקיימם בק"ו אם יאהב לחכירו כעצמו ק"ו יאהב להק"ב העושה חסד חסם עמי. חסד של אמת והוא ארון העולם ובידו הכל יתברך שמו הרי וההבת לרעך כמוך הוא. הרגל שהעולם עומד עליו (הרי וההבת לרעך כמוך הוא) הגורם וההבת את ה' אלהיך וז"ל הר' אברהם סג"ל. ולהיות ששתי הההבות האלו הם שני עמודי התורה ראוי שהיו דומים זה לזה וכמו שההבת המקום הוא בכל לב נפש ומאור ר"ל כי לקיים מלות ה' החלויים בלב נפש כגון להרחיק דעות והנכריות מלבנו כריך להשתלב בנפש משלהבת האלהית והיורה הפנימית עד שהפילו אדם נוטל כשמחו לא יעבור בפקודי ה' ומלותיו וכו"ש שלא יעבור אם יהיה בדבר חסרון כים כן בההבת הכריות יהו שלם הלה כיוצא בכל לבבך היינו שלא לשנוא שום אדם בלב כמ"ש לא תשנא את החיך בלבבך והשנאה שבלב רובה באה מחמת הקנאה וגדולה השנאה שבאה מחמת הקנאה יותר מהבאה מחמת עלבון ותחרות או דבר אחר כי זו בסוד הסבה סור כל חלאתה ויש לה תקומה. אמנם הבאה מחמת הקנאה אין שום תקנה לה כי בכל עת תעורר מדנים (וישלה) באשר היא אשר החריב בית שני שלא היו בו לא ע"ו ונ"ע וס"ד כמו במקדש ראשון והיא אשר הולעה את פליטת יהודה ומקיימת שארית ישראל בגלות ואשר סיבבה כל הגירושים והרעות והכרות שהיו מעולם בגלות החל הזה כי עדין זמנתה ועושנ' עולה להשחית והשנאה הזאת אשר בלב נקרה שנאת חנם כי על עסקי חנם וקנאה לבד ככנסת בלבו של אדם והיא קשה שבכולם כי תרתי אית בהו לגריעותא הקנאה שמוציאה את האדם מהעולם והשנאה אשר בלב. ועל זה נאמר בכל לבבך כי לא לבד חייב האדם להזהר שלא ידבק בה אחרת מהא"רם הרע הזה. אמנם לאהוב את האדם בלבנו ולהרחיק ממנו שמץ קנאה ותחרות וזו היא אהבה שבלב. עודיש שנאה אחרת והיא שהאדם עונה לחכירו לא מפני קנאה או תחרות אלא מפני רוע המדות אשר בנפש המתעורר כי כמו שהטבע נותן שהאהבה נופלת בין הדומים כן כשלא ידמו יחד האנשים במדומיהם. במזגיהם יפול ביניהם שנאה. וזו אינה קשה כראשונה אמנם קשה לתקן. ולכך אנו מזהירים להתרחק ממנה לפי שנאמר בכל נפשך היינו אע"פ שחכירך אינו שווי במדות

תוכו רצוף אהבה

כנפץ חייב אתה לסבול אותו ולהקדיש אותו בעבור ה' שככה בראו. המין הנ' מהשגחה היא הבאה מחמת דררא דמונא וזהו שנא' בכל מאורץ ובוו הגאחא גם כן איתה הנופלת בין בעלי האומניות שכל אומן סוכא בני אומנותו וע"ד הדבר הזה ג"כ מוזכרים אלו וכסא טוב הכפל אומנות שהכל מאת ה' העושר והכבוד ואין האדם נוגע כמה שמוכן לחבריו לא ישנא לבעל אומנותו הדרכה יאהב אותו מפני הדמותו קליו וכן אס ריב ומצה יפול בין אנשים וגבשו אל השופט ושפטוס ורוב יריבו יחד באותו הדבר תשר יפול הריב והאמ' יעשה דרכו ולמה ישנאו זה את זה אה"כ כי כל העדה כולם כנוף ה' כנדל באבריו וכונו אס ידו של אדם תכה את רגלו או שוס הכר ה' מחבריו לא ישוב להכות לידו לנקוס נקמת רגלו כן אס יחטא איש לאיש מזה שלא לנקוס ולגטור אבל למחול לו מיד ולהתפלל אל ה' עליו שימחול לו כמו שעה הזקן הבינו שג' ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ויחשוב גם כן בלבו כמה אנחנו מוסיפים לחטוא בכל יום ויום לפני ית' והוא מוחל לנו על העונות והפשעים ואס אנו בניו כד"ה בניס אהם לה' אלהיכם ומצויים ללכת בדרכיו מחייבין אנו ג"כ למחול כמוהו ולהעביר על מדותינו. כי כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על פשעיו מדה כנגד מדה והוכח נוכח את עמיתו בדברים המתיישבים על הלב ולא כשא עליו חטא לא במחשבה ולא בדבור ולא כמעשה אבל בשלשת הלה נועלתו. והוא ואהבת לרעה כמוד כי כל הדברים הנאכזים והרנויים לך חייב אתה להשתדל כמעשה ודבור ולעשות לרעה להביא שלום בין איש לאשתו בין איש להאדם כמ"ש בקש שלום ורדפהו ובמחשבה שתחמוד כלבך שיבא אליו טובה וע' והתפלל אל ה' תמיד כמו שאהה מתפלל על טובתך עכ"ל של"ה ו"ו רבינו יונה גירונדי בפ' הבות והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות ולא בפנים של זעם שיטנאוך וכן אמרו חכמי רמוסר רלויך שתחפון חפץ מה שלא תחפון כלומר רגונך שכל אדם מפליג כך תעביר חפץך יפני חפס ורגונך מפני רגונם עכ"ל ופ' הד"ה והוי מקבל כל אדם בסבר פנים יפות כי אס לא יהיה כן זה כאלו מבוה את חבריו וכל זה ענף מן היראה שלא לבוה את האדם שנכרא בללם אלהים עכ"ל ופ' הל"י והוי מקבל כל האדם בסבר פנים יפות אפילו אס תעסוק בתורה כלומר גם בשביל גורל קביעותך בתורה לא תמנע את עצמך מלקבל את כל האדם בסבר פנים יפות כשיבאו אליך באמרך שאיך רוצה למנוע את עצמך מקביעותך ואפילו רגע אחד אלא קבל אותם בסבר פנים יפות ואפילו שלא יעשה כמעשהך ולא יהיו קבועים כמוד לא תקבלם בפנים וועמות כשביל כך עכ"ל הכלל העולה לריך לראות תמיד להיות אהוב למטה ונחמד למעלה כמ"ס טוב עם ה' ועם האנשים ונאמר עכ"ל ו"ו חן ושל טוב בעיני אלהים אדם ונתן לו שרות הכריות נוחה הימני רוח המקום נוחה הימני ופ' הא' ע' אונם דברי התנא יוכנו עם מ' ו"ל' ואהבת את ה' אלהיך שיהא עם שמים מתאהב על ידיך שיהא אדם קורא ושונה ומשמע ת"ח ודברו בנחת עם הכריות ומקחו באוק נאה ונושא ונותן באמונה מה הכריות אומרות עליו אשרי פלוני שלמד תורה וכו"ל עליו הכתוב אומר באמור להם עם יי אלה ומארכו ינאו עכ"ל הרי אלו דברי רשב"ד כל שרות הכריות נוחה הימני שמשאו ומתנו נאה ודברו בנחת עם הכריות שזו רוח הכריות נוחה הימני גם רוח המקום נוחה הימני שאומר לו עבדי אתה וכו' וכל שאין רוח הכריות נוחה הימני שאין דברו בנחת ואין משאו ומתנו נאה אשפי שקורא ושונה אין רוח המקום נוחה הימני וזהו שהוצרך לחזור ולומר וכל שאין רוח הכריות וכו' כי אשפי שיעסוק בתורה כיון שאין רוח הכריות נוחה הימני בעבור שאינו נהג כשורה בין הכריות גם אין רוח המקום נוחה הימני ולכן הוצרכו שניהם עכ"ל ו"ו המוסר איש רעים להתרועע ר"ל מי שרועה סהיו לו רעים יסבול ויעבור על מדותיו ואל יתקוטט עמהם ומקבל אותם בסבר פנים יפות ופירוט להתרועע מגזרת רע כלומר יעשה עצמו רע וחבר עם בני אדם והמדות הטובות הללו גורמין סהיו לו רעים אהובים יותר מאחים שנא' ויש אהב דבק מאח וכתוב רעך רעך אביך אל תעזוב ובית אחיך אל תבוא ביום אידיך ר"ל אס תשזור רעך רעך אביך ולא תעזבו לא תצטרך לאחיך ביום אידיך אלא לחבייך שהוא לך יותר מאח. לעולם ישתדל אדם לכבד את הכריות ואל יחוס לכבודו כיוצא לא יתכוין

פרק ראשון

ז

יתכוין ליסב בראש אלא ישב במקום שיודמן לו והפילו היום גדול פהין המקום מכבד
ליושבו אלא היוסב מכבד את מקומו כאו"ל לא מקומו של היום מכבדו אלא הוא מכבד את
מקומו שהן מצינו בסיני שכל זמן שהשכינה שרויה עליו אמר לא תגע בו יד נסתלקה
השכינה המה יעלו בהר . ומעשה בשעת פטירתו של ר"ה הגדול נכנסו תלמידיו אלזו א"ל
רבינו למדנו אורחות חיים ה"ל הזהירו בכבוד חבירכם ובשעה שאתם עומדין להתפלל
דעו לפני מי אתם עומדים . בשביל שתזכו לחיי העולם הבא . לעולם יהיה היום מעורב
עם הבריות וישמח עם השמחים וידג עם הדואגים וינטער עם המנטערים ולא ישחק
בין הנוכחים ולא יבכה בין המשחקים ולא יהיה ער בין הישנים ולא ישן בין הערים ולא
עומד בין היושבים ולא ישב בין העומדים . כללו של דבר לא ישנה אדם דעתו מדעת בני
היום ויעביר על מדותיו ויבטל רגזו מפני רגזן אחרים ובוזמן שהשכינה ואהיה שלום ורעות
שרויה בין ישראל הקב"ה מנחם ליון וכוונה ירושלם עיר של שאלו שלום ירושלים ישליו
אוהבדי . ה"ל בזמן שישראל אוהבים זה את זה אז יטה הקב"ה שלום על ירושלים ואז יהי
שלום ושלום ברחובותיה שנה"י יהי שלום בחילך שלום בארמנותיך ואז יהיו ישראל רעים
ואוהבים של למען אחי ורעי אדברה בך שלום בך . ואז יעשה עמנו הקב"ה טובות עד הין
חקר . ויבנה בית המקדש שנה"ל למען בית יי אלהינו הנקדשה טוב לך עכ"ל . וח"ל ס' יסוד
האמונה היוזו מכובד המכבד את הבריות כי הוא מודה בח דוש העולם . ולכן מכבד
הבריות שבראם ה"י כי אם יבא אדם חסיד לביתו של אדם אחר בודאי יכבדוהו ולמה
לא נכבד בני קדושים ליי אלהיהם הין זה כי אם רוע לב עש"ב . וכל הרוצה לקיים רגזן
בדואו קיים מצוה זו של והנהגה לרעד כמוך . וכל הנקיים מצוה זו בשלימות הוא נחשב
כאלו קיים כל התורה כדאמר הלל לאתו עכ"ל שכל לפניו וכדי שיעירוהו זו מצת שלמוד
לו כל התורה כולה בזמן שיוכל לעמוד על רגל אחד ואמר לו פסוק זה והנהגה לרעד
כמוך מאן דלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה . וכמו דאיתא בספרי
ה"רע זה כלל גדול בתורה כלומר שהרבה מצות בה ועיקר מצוה זו היא מורה על
החדות ישראל . וארו"ל באת דר"ב כל מי מדבריו נבחת עם הבריות נעלב ואינו שילב
מכבד להם ואף למקלים בכבודו ויוסא ונותן באמונה עד שייצא הכל מקלסין אותו ואוהבין
אותו ומתאווין למעשיו זה הוא קדש את יי ועליו הכתוב אומר ויאמר לי עבדי אתה ישראל
אשר בך התפאר והתאזר והתהבה אף אם ח"ו חבירך יעשה לו חיזה רעה ימחול לו מיד .
כי לקיום מצוה זו בשלימות צריך שיאוב אותו כנפשו ומכל שכן שלא יתקוטט עמו . כי
הרעה שיותר גדולה שבועלם היא המחלוקת שהיא יותר רעה מע"ו כמ"ס חו"ל דורו של
אחאב היו מנחמים במלחמותיהם אף שהיו עע"ו מפני שהיה חסרו ועלום צניטה ודורו
של שאול היו מנוחזין במלחמה אעפ"י שלא היה בהם חטא מפני שהיו הנשים בעלי ריב
זמה לי להאריך בנגות המחלוקת כיון שאמר הנביא חסור עצבים הנשים הנח לו
חלק לבס עתה יאשמו ומאהבת החברים ומדרך החסידות הוא הדין את חבירו לכף זכות
(ודנין אותו לכף זכות) וחסידים הראשונים היו משתדלין לדון לכל היום לכף זכות והפילו
היו רואין את האדם עושה שום דבר שהיה נראה שהיה עובר עבירה היו משתדלין לדון
אותו לכף זכות והיו מוכיני אותו בלבס ואומרים אפשר שלא עבר והיו מסתלקין מן החמד
שכל החושך בכשרים לוקה בנפשו . ואו"ל הדין את חבירו לכף זכות דנין אותו לכף זכות .
מעשה באדם אחד בגליל שנשכר הגל בעל הבית אחד בדורס שלום שנים כיון שהגיע
ער"יום הכפורים אמר לו תן שכרי והלך ואפרנס את אשתי ואת בני אמר לו הין לי משות
אמר לו תן לי בהמה אמר לו הין לי אמר לי תן לי קרקע אמר לו הין לי קרקע אמר תן
לי כרים וכסתות אמר לו הין לי הפשיל את כליו לאחוריו והלך לביתו בפחי נפש . אחר
הרגל נטל בעל הבית את שכרו ומאזני שלטה חמורים אחד של מאכל ואחד של משקה
ואחד של מניי מנדים והלך לביתו של השכיר ואכל ושתה עמו לאחר שאלו ושתו נתן לו שכרו .
אמרו לו בשעה שאמרת תן לי משות ואמרתי לך הין לי נועות כמה חמדתי אמרתני לו שכרו .
פרק מטיא נדומה לו לקנות ולקח כהן . וכשאמרת תן לי בהמה ואמרתי הין לי בהמה כמה
חמדתי אמרתי שמה מושכרת הן ביד אחרים . וכשאמרת תן לי קרקע כמה חמדתי אמרתי

תוכו רציוף אהבה

שמה מוסכרות היו אלל הארסי: וכשאמרת הן לי כרים ואמרתו הן לי כמה חשדתי אמרתי שמה הקדים כל נכסיו לשמים ר"ל העבודה כך היה שהקדשתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה: וכשבאתי אלל חברי סדרום התירו לי כל גדרי ואתה כשם שדנתני לכף זכות המקום ידיו אותך לכף זכות: וכתב הח"ל שאם עושה אדם איוה דבר שלא כהוגן והכיר בעצמו ונתחרט אינו מעניש לעצמו אום עונש ואינו שוגף לאבד מאבדיו על שעשה שלא כהוגן וגם לחבירו אם עשה לו איוה דבר שלא כרצונו מאחר דכתיב ואהבת לרעך כמוך צריך למחול לו ויאהבהו כאלו יהיה חבירו אבר מאבדיו ועל זה צריך שיתעורר האדם לשמור מצוה זו כי בזה מקיים כל המצות עכ"ל: ויגמול חסד עם כל אדם ואפלו לרשעים כי גדול שכר גמילות חסדים והארכתי במעלתו בספרי ר"מ דרכי: וישתדל להיות סניגור על הכריות אם אפשר ויכבד כל אדם במעזיו ובדבריו וכשישמור כל מה שאמרנו אז יהיה אהוב למעלה ונחמד למטה ומה הכריות יאמרו אשרי שזה ילד: אשרי שזה גדל: וכלם יתאוו לעשות כמעשיו: וזה יגרם תשובה גמורה לעולם ובזכותה הקב"ה יקרב את הגאולה בנ"א:

פרק שני

נתרחק דאדם ריוהר דחכס מכל המדות רעות וזכרנו משנאת הכריות כי זו היא מדה רעה עד מאד שטורדת את האדם מהע"ז והמהע"ב כאלו באבות דר"ן ר"א עין הרע ויזר הרע ושנאת הכריות טורדין את האדם מן העה"ו: שכל מי שהוא שוגף לחבירו הקב"ה עוקרו מן העולם שכן מעניו באנשי סדום שלא נעקרו אלא על שהיו שוגפים זה את זה שנ' ואנשי סדום רעים וכו' רעים זה לזה וחטאים בגילוי עריות לוי בעבודה זרה מאד בשפיכות דמים ופ' המ"ט ושנאת הכריות ר"ל מי שהוא קשה ומביא עליו שנאת הכריות הכל מקללין אותו ומחול עליו קללתם ויזא מן העולם שהרי חז"ל אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים בורעה שנ' הנה הוא לך כסות עינים ונתקיים בורעה שנ' ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות ויש מפרשים שנאת הכריות כי הוא שוגף לחבירו ואינו מוצא חבר שיתחבר אליו ולא מי שיגלה לו סודו ולא יהיה לו נחת רוח ויחלה נפשו ויתקצרו ימיו מהדהגה אזי נמו שנאת הכריות כלומר מי שאנשים אתו הכריות כיון שאין דעתו מעורבת עם מין האנושי אשר בעולם התחתון אם כן אינו מן הישוב ומה לו ליטב שם ומסלקין ומזיזין אותו מן העולם עכ"ל: ואסור לשנוא לשום אדם מישראל והפילו אם הוא אויבו כמ"ש לא תשנא את אחיך בלבבך ושם בפסוק לא מפרט אחיך אוהביך ולא אחיך שונאיך אלא אומר אחיך סתם ר"ל בין אוהביך ובין שונאיך ודבר זו פירשה רז"ל באבות כנפול אויבך אל תשמח ובהכשלו אל יגל לבך פן יראה יי ורע בעיני ופיר"שי והביא אפרו שטיב מעכו ויבא עליך ופ' רמבם חרון אפו לא נאמר אלא אפרו שמוחלץ לו את כל עוונותיו ופ' הרי"א התבא הזה בא להשמיענו שפאו חרון אפרו בעיניו וירא שעיניו זה השמח כי הנה לא נזכר בכתבו עונש השמח ולא החרון אף שטיב מעליו אבל עם כל זה יחול עליו גם כי אינו משורת הדיון כי העונש אשר חל עליו לרשעתו יחול על זה שלא הרשיע שא מסבה אחרת אלא מפני ששמח במעלתו: ויותר שימחול את כל לונותיו אשר עשה נגדך שעליהם היה חרון אפרו וכזה שכלת ידיך בכמקום שהיה השי"ת נוקם נקמתך ממנו והוא מענישו על מה שעשה נגדך פתה יטיב מעליו אפרו ולא יענישהו עוד בעבורך: ובהו הפסדת העזר האלהי שהיה נלחם באויבך עכ"ל: הנה ראינו שאסור לשמוח במעלת אויביו ולשנוא אפילו אם הוא רשע ואפילו מאומות העולם וכל שכן לשום אחד מישראל כי מלבד שעובר לאו מן התורה גורם קטרוג גם בשמים בדכתב הר' חיד"א בפ' משלי בפסוק שנאה העורר מדנים שנאה ששונא אדם לחבירו תעורר מדנים למעלה בשמים שיהיה קטרוג בין המלאכים של זה ובין המלאכים של חבירו כי כל אחד יש לו מזלו והמלאכים שנכראו ממותיו והם מקטרגים זה עם זה וכל כת מהם מוכרת עונות שנקנרו ונמלא שנאה זו שיש להם בראך תעורר

פרק שני

ח

תעורר מדנים דיני דינים למעלה בשמים ויחר על כל פשעים שיש בזה הוא שגורם ח"ו וכב יכול גער לאדון הרחמים שמדתו לרחם ועורר רח"ם מחמת הקטגוריא וזה ל"ע הר"ם שמים כב יכול וזהו תכסה אהבה אותה אהבה שהוא כה"כ לישראל אשר בעדה רוצה לרחם עליהם במדת טובו ושנאה זו דין גרמה למעלה לעורר קטגוריא ח"ו עכ"ל. ופר"ש שבעון השנאה מוכרת אפילו העבירות שנתנו לשכחה עכ"ל. ואז"ל לא תשנא את אחיך בלבדך כשם שהק"כ יהא שמו הגדול מכורך לעלם ולעולמי עולמים מגלגל ומעביר על מדותיו ואינו משמר שנאה על ישראל בכל מקומות מושבותיהם כך לא תשנא את אחיך מה תלמוד לומר בלבדך בשנאה המיושבת עכ"ל כל מה שדברנו עד עתה באיסור שנאה בני ישראל. וכל זה על איוזה דבר פסע שיש ביניהם הוא דבר ברור וידוע שהוא אסור גמור ועובר לאו מן התורה אבל אם ח"ו הוא שנאת חנם כמה גדול עונשו. בא וראה כמה גדול שנאת חנם ממה דאז"ל במקדש שני שהיו בקיאים ועוסקים בתורה ובמילות חסדים מפני מה חרב מפני שנאת חנם שהיתה ביניהם ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד עבירות ע"ג וע"ד וס"ד ח"ו הרח"ו מהדברים המונעים את האדם לעבודת בוראו היא השנאה והשונאה לחבירו כאילו שונא להק"כ והלא מתארך הקץ ולא נעלם אלא לסבת שנאת חנם עכ"ל ובר"ח נתן רמז שבעון זה חרב בית המקדש ה"יכה ו"שכה ב"דד ה"עיר ר"ת ח"י"בה ורוכ הייסורין הבאים מפלת האדם הוא בחטא זה כאז"ל בעון שנאת חנם מריבה רבה באתך ביתו של אדם ואשמו מפלת נפלים וכינוי וכוונתי מתיים כשהם קטנים ח"ו ה"ר חיד"א והיה אם לא תשמע אז"ל דהתוכחות הללו נתקיימו בחורבן בית שני ואפשר לרמוז דהתוכחות הללו הם כ"ח כמספר ח"כ"ס ולכן נתקיימו ל"ח תוכחות כמספר חנם. וזה פירשתי בענייני פסוק חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו כלומר אף שנתקיים הרבה מצות איון מועיל לגאולה כל זמן שלא נתקן ש"ח שבעבורה גלינו וזה שאמר חנם נמכרתם בעון שנאת חנם ולא נמכרתם בכסף בגלות (בגלות) במצות חמ"ל על פ' אהב כסף לא בקיום מצות תגאלו כל זמן שיש שנאת חנם ולכן העיקר תלוי לעיקור שנאת חנם מן הנזע ומן השרשים ואז תבא הגאולה עכ"ל. וכמה רעות גדולות גורם השנ"ח בין בני אדם להיות חרב איש באחיו ואיש ברעהו ועובר תדיר על לא תשנא לא תקום ולא תטור ואהבת לרעך וכו' שנ"ח הוא חולי קשה וראש לכל העבירות שבתורה שהוא מביא את האדם האונא את חבירו שידבר עליו כזבים להוציא עליו שם רע חטא שאין בו כפרה עולמית עד שירצה את חבירו והרגיל לדבר כזבים הוא א' רמז ד' כמות שאינם מקבלות פני שכירה עכ"ל ח"י"ה בפ' אחר. והכינוי יתרחק מן המדה רעה הזאת ועליו הכתוב אומר ויהי כנרה שלומך ודקתך כגלי היס. כנרה שלומך בעה"ו שיהא אהוב מכל הבריות. ודקתך כגלי היס לעולם הבא שיוכה לחמות בנועם יי ולבקר בהיכלו :

פרק שלישי

ווציא דקאדם יסלק דמשכיל את סמל הקנאה מלבו ויתרחק כמסור מועד בימי ניסן (כ"מי כ"ס) כי אם לא יוציא הוא את הקנאה הוא תוציאהו מן העולם כאז"ל הקנאה והתאהה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם ופ' הרי"א אמר בזה לשון מוציאין לפי שכל ישראל מפאת נפשם יש להם חלק לכה"כ וסוגי העבירות האלה מוציאין אותם מאותו הטוב הלפני עכ"ל. ודורשי רשומות נתנו רמז שט"ק קנאה הוא קין נחש אופה המן שהם נתקנאו ונאכדו מן העולם בעבור קנאתם ואמר החכם לבנו השמר לך מן הקנאה כי היא נכרת בך שפניך משתנים ומרוע תשמח שונאריך וינקום בך. אל תקנה באחיך כי הוא ינעם בחייו ואתה תשבע דלגה ונער וכל השנאות קויה להם לרפואה חוץ משנאת הקנאה אז"ל הקנאה והתאהה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם מנ"ל מן מאל"ה שהיה מיסב בנן ערן והיו מלאכי השמרת גולין לו בשר ומלכנין לו יין והל"ן לו נחש וראה כבודו ונתקנה בו עכ"ל. ח"ו"ס פתיחות ושערים הקנאה ביה בד' ענינים. א' הוא המקנה בהולכין בחורת ה' לפי שהוא שונא השם וכל העוסקין בעבודתו ועליו נאמר ועוזי'ה וכלו והוא כאילו כופר בעיקר. ב' המקנה להולכים בתורת

תוכו רצוף אהבה

ב תורת השם לא מצד שהוא טובה השם אלא לפי שהוא אינו הזלך בדרך שהוא אינו חפץ
טילך בו חבירו והוא כפי שלח ידא חבירו נכבד יותר ממנו מצד הגהוה שבו והוא הנקרא
ת'עבת יו כל נבזה לב והרי הוא כחילו עובד ע"א הנקראת קועבה ג' המקנה בחבירו
ה"עירים שרובה שלא יהיה עשיר בעולם וזלתי ועונשו מצואר למעלה שחבירו עולה והוא יורד
וממונו ת מיד חסר והוא כחילו ב"ע על כל העריות פ"ד סגמאר ורועה זונות יאבד הון ד'
המקנה בחבירו הנבזרים שרובה הוא להיות נבזר כמותו ובעל זרועי ואר' זל איזוה נבזר
הכובש את יצרו וכתיב וחי אלהים רוח נשברה והרי הוא כחילו בנה מוצחו להקריב יצרו
עליו אכל בזמן שרובה להיות נבזר ובעל זרוע בענינים הגופניים הרי הוא כחילו בנה
במה עכ"ל המקנה ביופיו של אדם או נבזרתו או בעשרו הרי זה נקרא שאינו מודה
במה שגור הש"י וזה דומה לעבד שיש לו תלויות על מעשה הדנו והינו מתרצה ממנו
אין זה עבד נאמן וכל שכן שאין להתרעם על הנורא יתברך אשר כל מעשיו ישרים שאין
להרהר החריני ועוד מי שיש לו קנאה היא מביאתו להזיק את חבירו באופן שיפול ביד
בית דין של מטה לעונש בית האסורין או מיתה ויותר שיענשו גם כ"ד של מעלה בשמים
על חסאיו והמקנה בעושרו של חבירו אין רעה גדולה מזו ועליה אמר החכם וראיתי
אני את כל עמל ואת כל כשרון המעשה כי קנאת איש מרעהו גם זה הכל ורעות רוח והמר
זה על האדם המקנה בחבירו ממה שיש לו ובעבור שהקנאי ישים השתדלותו אם לקחת מה
שבד חבירו בדרך מעוקל ובלתי ישר ואם בהכשיר מעשיו כדי שיחשט כמותו לכך אמר
את כל עמל ואת כל כשרון המעשה ואמר על הקנאה גם זה הכל ורעות רוח לפי שהוא דבר
דמיוני כי אין לעושר נבול וענינה התיחסות דמיוני בדבר בלתי תכלית ומדה זו תהיה
יותר מגובה אם תמלא בעשיר שיקנה באחר מפני שיש לו עושר יותר ממנו ומבלי ספק
שואת הקנאה לא תפסק עד שמוציאתו מן העולם כי אם היו יקנה בזה אחד הפילו
ש"ה"כ הוא בעצמו ילך וגדל עד כי גדל עושרו יותר מעשרו של פלוני העשיר למחר יחזור
ויקנה בפלוני אחר עשיר יותר ממנו באופן של עולם יהיה כנמס בתוך מיעו כי רקב עצמות
קנאה וזו היא סבה שיתלדו בתוכו כל חולי וכל מכה עד שמוציאתו מן העולם הביטח מה
שאמר החכם בשבח מי שעוזב את המדה הזאת ובגנות מי שמחזיקה מיי בשרים לב מרפה ורקב
עצמות קנאה וענין לב מרפא ר"ל לב של רפואה כלומר מי שיש בו לב טוב שאין בלבו קנאה
על שום אדם כי כאשר יקנה האדם בניו שהשיג עושר וכססים ויוסיף להנה על דאנה וגם אם
השיגו יגיע מזה להזהב הכבוד ובקשת מיני הממשלה בקנייני הע"ז ומאזהבת הכבוד יגיע
אל השררה ומן השררה לעוזב את ה' ולהכעיסה בחטוא לפניו וגם לעבוד ע"ז ח"ו במ"ש
וישמן ישרון ויבעט שמנת עבית כסית ויטוש אלוה עשהו ויבבל צור ישועתו ויקניהו
צורים כתועבות וכעיסוהו ונחשו לשדים לא אלוה אלהים לא ידעום וגו' ואם לא ישיג עושר
כמו חבירו יהיו כל ימיו מכאובים וחיי צער ויהיו וסוף מה ירווח ממנו כי יסרוג את עצמו או
יהרג את חבירו או יהרג מאחרים וכן אמר אליפו ופחה תמיד קנאה כלומר מי שמתעבת
אחר הקנאה היא תמותו או ימית את חבירו שהרי מתוך הקנאה יבא לידי שנאה וההשנאה
לידי רציחה שכן כתוב כי יהיה איש טובה לרעהו וארוב לו וקס עליו והכזה נפש ומת וכמו
שראינו בקן על שקנה בהבל אחיו מפני שנתרצה לפני הש"ת מנחתו של הבל וסוף נהרג
לכך הרגו וסוף נהרג גם הוא מלמד שנה כי איש הרגתי לפעמי וגו' ואומר כי ששפתים יוקס
קין וגו' בעון הקנאה בחלקה מלכות ישראל וגלו השבטים שהיתה להם אדת הקנאה על
שהיתה המלכות לידיה וזו שאמר ישעיה אפרים לא יקנה את יהודה ואין הגאולה מתגלה
עד שתוסר הקנאה בין איש לאחיו בדכתיב ונשא גם לגוים ואסף נחמי ישראל ונפלות יהודה
יקבץ מרבע כנפות הארץ וגו' אמתו כשסרה קנאת הפרים וגו' וכמה מצינו שנהרגו והרגו
בעבור הקנאה נחש הקדמוני קין קרח זמרי כן סלף נחיה בית אב לשמעוני סאלו' דואג
החומיפול נחוי' הרוביה אבשלוט עוניהו המלך הכסדים בניו נבוכדנצר הכסדים בניו דרושי
עתה נראה שכל אחד ואחד הרגו או חשבו להרוג ואח"כ נהרגו בעבור מדה הזאת בזויה
ורעה נחש הקדמוני נקנה באדם הראשון והחטיאו ונגזרה עליו מיתה ועל הנחש נגזר על
נחשן חלך ועפר תאכל כל ימי חייך הוא יסופך ראש ונזה הוא כמת כי במהירות יוכל כל

אדם להמיתו באופן אחת על ראשו אשר על הארץ ומיד מת • ומפני מה בא הלוי זה העונש • מפני שגם מיתה לעולם הרי הרג • ועל זה נהרג קון כבר אמרנו למעלה כי בשביל הקנאה הרג אחיו הבל וכוף נהרג הוא מלמד • קרח גרם מיתה לרשעיו מאתים וחמישים איש מקריבי הקטורת כמו שאמר ותלף אש מלפני ה' ותאכל את החמישים ומאתים איש מקריבי הקטורת • והאנשים שהם מתו בגללו • כי אם לא קרא אותם בעזרו כדי לנצות עם משה רע"ה לא היו מתים • כיהם לא היה בלבם לעולם לחלוק על הכהונה • כי היו יודעים שהשי"ת דבר באהרן וכזרעו ולא באחרים • וכן קרח עצמו גרם מיתה לדתן ולאבירים ולבסוף נטרד גם הוא עמהם מן העולם כדכתיב וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה • ומרי הוא תקנה לנשיאות וממשלה של משה שהיה ראש גם עליו • וחלק עם משה עצמו בשעת אותו מעשה של כוזבי בת בת צור מלך מדין • וסאל למשה זו מותרת או אסורה • ענה לו משה הסורה אמר • למשה ובת יתרו מי התירה לך • וזה גורם המגפה בישראל שמתו כ"ד אלף איש בגללו • כי אם לא התחיל הוא לזנות עם כוזבי אף ישראל לא היו זוגים עם אחר בנות הערלים • כי לקחו מפל ממנו • באמרם כי הוא היה נשיא שבט אחד מישראל וחכם • והוא היה יודע אם הם אסורות או מותרות בזנות מואב ומדין • והם לא היה הוא שהתחיל לחטוא • לא היו שומעין להם ולא היתה הענפה • והוא שמתו במגפה נחשב לו כאילו הרגם • כי מתו בגללו • ולבסוף נהרג גם הוא כמ"ש וירא פונחם וגו' ויקח רמח בידו ויבא אחר איש ישראל אל הקבה וידקור את שניהם את איש ישראל ואת האשה אל קבתה • שאל בקבאיהם על מלכות דוד הרג כה ני טוב מפני שנתן אחימלך פת ומרוב לדוד • ולבסוף נהרג מהפלאים שנה • ויכתרו את ראשו וגו' דוהג כבר ידענו שהוא היה הסיבה שהרג שאלו כהני גובי מפני שהלשין לאחימלך שנתן לדוד פת ומרוב • שנהמר ויען דוהג האדומי והוא נצב על עבדי שאלו ויאמר רחמי ה' בן ישי בא נובה לאחימלך בן אחיטוב וישאל לו ביוזמה נתן לו ואת חרב גלית הפלסתי נהן • ולבסוף מת בעה"ז בקצור שנים שלא הגיע לחצי ימיו כדכתיב אנשי דמים ומרמה לא יחזו ימיהם • וכרת מלע"ב לעולמי עולמים • שכל ישראלך מארץ חיים סלה • היו היה הרץ חיים היו הומר זה העה"ב • אחיטובל נתקנה במלכות דוד ובקש להורגו בנתון להבטלום בנו ענה טובה וישרה שא"כ הפכה יי לרעה על הבטלום • גרם שנהרגו במלחמה הרבה מישראל • וגרם המיתה להבטלום עצמו • וכל זה היה בגללו • כי אם היה כותן להבטלום ענה שיעשה שלום עם הביו ויבקש ממנו מחילה • לא היו מתים רבים מישראל • ולבסוף המית הוא את עצמו בידיו ממש • כיון שראה שלא נעשה עמו • שנה"ו יצו אל ביתו ויחנק וגו' • וכן הבטלום אילו לא קנה במלכות הביו • לא היה גורם לאחרים מישראל רעיו • שיהרגו • ונחשב כאילו הרגם בידו כיון שהוא היה סבת מיתתם • ולבסוף נהרג גם הוא • כמ"ש ויסובו עשרה נערים נושאי כלי יואב וימיתוהו • ויותר שנטרד גם מן העה"ב מפני שבקש להרוג את הביו ומרד בכבודו • ראה כמה רעות גורמת מדת הקנאה • גחזי בקנאתו על עושר נעמן התאווה לבו ללכת לשאל ממנו מה שלח רצה לקבל ממנו הנביא • וזה גרם הצרעת לו ולבניו מחמת קללת אלישע • ומאורע חשוב כמת • שנהמר שש בצרעת מרים אל נא תהי כמת • ונחשב כאילו הרגם בידו ממש • כיון שהוא היה סבת צרעתם • ולבסוף מלבד שגם עליו בא הצרעת נטרד משה"ב כחז"ל ד' הדיוטות הין להם חלק לעה"ב • וחד מהם הוא גחזי • הדוניוהו מקנאתו על מלכות שלמה החיו • קדם למלך הוא • טרם שימות דוד הביו • כי חשב בלבו כיון שימות הביו ההיה מלך • והיו איני מתירא עוד משלמה • והם המתין למלך אחר מיתה הביו • היו יהיה מחלוקת גדול • ומי יודע אם הנכח ואוכל למלך • מוטב שאמלך עתה בהשקט ובטח מפני שיש עמי גם יואב שר הצבא • וכשהיה מלך • תחלה אז איני מתירא עוד • כי הוא יהפוך לבד כל ישראל עלי ויבחרו בו • ובידו יכולת לעשות מפני שהוא שר צבא וכן מכמה שנים • וכל ישראל אהבים אותו • והוא יהפוך לבדם באשר יחפון • אבל עשה שגרם המיתה ליואב שהרגו שלמה • ולבסוף נהרג גם הוא • כמ"ש וישבע המלך שלמה וגו' כי היום יומת הדוני • וישלח המלך שלמה ביד בניו ביהוידע ויפגע בו וימות • ויואב מקנאתו בעמשא שהטום מלוד שר הצבא תחטיו • הרג אותו ולבסוף נהרג גם הוא משלמה • שנהמר ויאמר לו המלך עשה כאשר דבר לך פגע בו וגו' ויעל בניו ביהוידע ויפגע בו וימיתו • עוזיהו המלך בקנאתו על הכהונה נכנס להקטיר קטורת • וזה גרם לו שנלטרע וגשכב כמת • כי מאורע חשוב כמת • ויותר

הוכח רצוף אהבה

שהוכרח ליזכר בבית החפשי: ור"ל עשה לו בית בבית הקצרות על שם במונים חפשי: כי נגזר לו מלכת עזר זין הרעות: ועוד שלא זכה לה: כי קדור במערה יזה המלכים: מלחמה כשדה הקבורה יופיר: סי ולא עם המלכים עכ"ל הכסדים על שקנאו בחמ"ע על שלא רצו להשפחות ללא סהקים כבוכדנצר: והלעינו אותם למלך: וגזר עליהם שריפה ועל זה הכיודו לנגד כלנצר העינים בשמים: מפני שביקש לשרוף שלשה לדיקים ונחשב לכסדים כחילו הרגוהו בידם: כיון מהם גרמו לו סיכבודו לו העונש בשמים: והם היו הסבה: כי אילו לא הלעינו אותם לכבוכדנצר: לא היה רואה אותם: ולכסוף נשרפו הם דכתוב וגבריהו אילך די הסיקו לשדרך מישך וכביד נגוקטיל הימון שביבא דנורא: גם הכסדים שהיו בינו דריוש מפני שקנאו כדנחל הרגו: שהי אפשר שהיו כלם בצותה עצה להרוג דניאל: והואם שהתחילו בעצה תמלה: אם שיוסו לאותם שלשם סנאה וקנאה עם דניאל: והם גרמו המיתה להם: ולכסוף נהרגו כמ"ס והמר מלכה יאותוהו גובריהו אילך די הכלו קרצוהו דנניאל ולגוב אריותא רמו ונו'. ולא מוטו לארעית גובא עד די שליטו כהון אריותא וכל גרמיהון הדיקו: מכל הלה ילמוד האדם ויפרוש מן הקנאה: כי ראינו בעין הפכל ומן המעשים המובאים: כי מדה זו רעה מאד: ומכאן לידו רעות רבות: עד שמוציאתו מן העולם: הכל מי שאין כלבו קנאה על חבירו: היא שקראוהו ר"ל לב טוב: ממה שאז"ל בהכות או זו היא דרך טובה שידבק בה האדם ר"א לו לב טוב: ושם מסיים רי"ב ורואה אביאח דברי ראב"ע מדכריכס שבכלל דבריו דכריכס: נאמר שהכל תלוי בלב טוב: וכן שלמה קראו במשלי לב מרפא: כי הוא רפואה לכל איבריו: ויכלל מכל הנקיים הללו שהזכרנו למעלה: ויחיה חיי שלום ויהי שאמר חיי שלום ללב מרפא: כי נודת הקנאה היא הקד לב מרפא: וכן רקב עצמות שהיא המיתה: היא הפך חיי בשרים: והכוונה לומר כי במדת הלב מרפא יחיה: ובמדת הקנאה ימות: והמר רקב עצמות שהוא חולי שאין לו רפואה ואין לו תקנה: כי כשהבשר נרקב הנה הוא יכול לחזור ולהתחדש: אבל העלם הנרקב אין לו רפואה לעולם: ולכך המשיל שלמה מדת הקנאה לרקב עצמות: שהוא דבר שאין לו רפואה: כן מדת הקנאה הוא חולי שאין לה רפואה: מחמת שממנה יולדו רבות עבירות אחרות שיביאנהו עד שערי מות: לזה הירא לנפשו יתרחק מהמדה הזאת: ואם יבנם כלבנו אפילו מחשבה קטנה מקנאה: יאמר כמה דאמרין לכוירא לך לך סחור סחור לכרמא לא תקרב: וכשיעשה כן הוד והדר פעלו: הוד יהיה לו בעה"ל שחביביו ויאבדוהו ויעזבוהו: והדר לעה"ב שממוך שלה יהיה לו קנאה ויגזל מעבירות אחרות וידבק במכות ומעשים טובים ובזכות זה יוכה אחר מיתתו ליהנות מזו השכינה:

פרק רביעי

ורא קאל קדחפז בשלום העולם: ישמח בחלקו שחנן לו השי"ת: ולא יתאוה לשל אחרים: שאז"ל כל הנותן עיניו בנהו שאינו שלו: מה שמבקש אין נותנים לו: ומה שבידו נוטלין הימנו שכן מנינו בקין וזכולי: ופר"סי קין נתן עניו בתאומה יתרה שנולד עם הכל: והוסוף לפרש ה"ב"ך מפני שנתאוה באותה תאומה: על זה נמקלל נע וזכר תהיה בהרץ: ופ"ככל מקום שהיה הולך ההרץ מזדעזעת תחמיו ואז וזאי לא היתה אשתו עמו וזה מה שבידו נוטלין הימנו: עכ"ל מכל זה ילמוד האדם להתרחק מן החמדה והתאוה לשל אחרים: כי יאבד מה שבידו: ולא עוד אלא שיעבר על מצות לא תעשה מן התורה: כמ"ס לא תחמוד בית רעך ולא תחמוד אשת רעך ועבדו והאמה וכו' וכל אשר לרעך: וז"ל ס'אל'ואדם אשר החמדה עליו קרוב לעבור על הדברות: משלני מעשה צדקם א' שהיה לו סכני: והיה כותל מפסיק ביניהם: והיה הרשע הומד את האשתו וקצת מחפיו: ויס' ה' היה שומע שהיה האיש הומר לאשתו רוצה אני לעלות לסחורה וכן עשה: מה עשה הרשע הלך בליל שבת וסבר הכותל שביניהם הרי עבר על זכור ושומר: והגם את האשה הרי עבר על לא תחמוד: שכך עמה הרי עבר על לא תנאף: ואל"כ כשהתחיל לגזול הנמון לעקב האשה ועמד עליה והרגה: הרי עבר על לא תרצח: וכשגזל וגנב מה שממך הרי עבר על לא תגזול: לא תגנב ולא תחמוד: עמדו ה"ביו והמו והוכיחוהו: עמד עליהם והכס הרי עבר על מלות כבוד את חבין ואח"כ הוכה לפני ב"ד והעיד הוא עם חניו: ב"כעל שלו החפצים משכונן

פרק רביעי

שלו היו. שמסכן לו בעל האשה וחור והאמינס לו. ולא יכול להוסיף מידו עד עכשיו חשברו
הלסטים את הכותל שניניהם והרגו האשה. וכשמע האיש נכנס גם הוא ולקח עבדו עבר
על לא תענה. ובכל מקום שהיה בה היה נשבע שלא פגע כלל. הרי עבר על לא תשא. לסוף
נבלה ונתפרסם פשיעתו. ומחמת הבושת יצא לתרבות רעה וכפר בש"י. הרי עבר על אנכי ה'
אלהיך לחוף היה אדוק בע"ז ומסתחיה ועבר לה. הרי עבר על לא יהיה לך אלהים אחרים ולא
תסתחיה להם ולא תעבדם. וכל זה גורם לו החומד. נמצא שהחומד קרוב לעבור על כל
התורה עכ"ל. וז"ל רמב"ל שלימות הגוף יושג בהכניע כח התאוה וכח הכעסני. כי בהם נכללו
כל המדות רעות. ואחר שכנע שני כוחות הללו. הנה כבר יוכל האדם לנטות בעצמו כי כבר
מת היצר הרע שבו עכ"ל. וז"ל ר"ב תאוה נהיה תערב לנפש תועבת כסילים סור מרע. שלמה ויהיר
ככתוב הזה על האדם שלא ימשך אחר התאוות. הלא שיכניע אותם וימלקם מעליו. כי כל הממלק
אותם מעליו ומתגבר עליהם הנה הוא במדרגת מלאך. וכל המגביר תאוותיו מעליו. הנה הוא
במדרגת בהמה. שהרי מצינו במעשה בראשית שהיו כל הנמצאים כלן ביום ו' קודם שנברא
האדם על ב' חלקים שכליים וארציים. שכליים הם הנבראים העליונים שהם שכל גמור כגדל
מן החומר. ארציים הם האילנות והצמחים ושאר בעלי חיים שהם חומר גמור ואין בהם שכל.
ובחלקים חלקים או ישעו פעולותיהם שנתמנו עליהם או בשעלי ואלו בטבע. וכל א' מהם מוכרח
בפעולתו זה בחלקו וזה בשבועו. ואין מונע לא' מהם. ולפיכך חיבה החכמה לברוא ביום ו'
כבר ג' מורכב מהם ממתק משניהם. והוא הכולל אותם בשכל. ובטבע בשכל כמין השכליים
הנפרדים ובטבע כמין הארציים והוא האדם. והיתה פעולותו שכלית וטבעית לא הכרחית
ב' חלקים. כי אם רגונית שהרי הכחירה והרצון בידו שימשך לאיזה נד שירצה. אם אחר השכל
או אחר הטבע שהיא הארצי. ואם הוא רצונו וצ"ל ונלחם בתאוות והם הנה נתפשט המחומה
וצ"ל במדרגת מלאך. ואם ימשך אחריהם הנה נתפשט מן השכל וצ"ל במדרגת הבהמה.
כי כן אד"הרעד שלא חטא והתאוה תאוה היא מלאך יי צדקות כלו שכל גמור ומום אין בו.
והיה ראוי שיחיה לצולמים כאחד מן המשרתים העליונים והונח בנ"ע הארץ שהוא מבחר
המקומות. וכיון שחטא ובמשך אל התאוות נתפשט מן השכל וכתלכס בחומר. ואז גורם מן
הגן ונתן לו העשב למאכלו כבהמה. הוא שכתוב בו ואכלת את עשב השדה. תחת אכלו
החלה פירות הגן שהיה מטע יי להתפאר. ועל כן ראוי לכל משכיל לשבר תאוותו
ולהכניפה. ושיהיה שרונ התאוה לנפש השכלית דבר ערב. ועל זה אמר שלמה תאוה
בהיה תערב לנפש. התאוה הנשברת דבר מתוק וערב לנפש העשכול. ומלת נהיה מלשון
הנקראת רע. ש"ל כי יצר לב האדם רע מנעוריו. וכתו וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל
היום ומפני שהמבשר תאוותיו הוא סר מרע. עכ"ל ותועבת כסילים סור מרע. כי מה
שהוא ערב לנפש המשכיל הוא דבר מתועב לבסיל לפי שהוא הפכו. והוא ותועבת כסילים
סור מרע. ידוע כי הנמשך אחר התאוות עובר על כל התורה. ומצו שהמשך אחר
התאוות הוא עובר על כל התורה. הלא שלמה נלה לנו הענין הזה שאמר לתאוה יבקש
נפרד בכל תושיה יתגלע. ומפני זה נצטוונו בתורה שנפרש מהתאוות. ואין לריק לומר
בדבר האסור כי גם בוותר. וכן א"ל קדש עצמך בוותר לך. וכל הפרש עצמו מן התאוות
נקרא קדוש. שכן מצינו בניו של פריש הלא מהיין בלבד נקרא קדוש. ש"ל קדוש יהיה גדל
פרע שער ראשו. וכן ישראל בסיני נקראו קדושים כשקבלו התורה. כמ"ס ואתם מהיו לי
ממלכת בהנים וגוי קדוש. כדי שיערשו מהתאוות נצטוו על מדת הקדושה. והוא שכתוב קדושו'
גהיו כי קדוש אני יי אלהיכם. בא וראה כמה גדול היסור החמדה. שהי מתוך החמדה
יבא אדם לידי גזל. הוא שכתוב וזממו שדות וגזלו. ומתוך החמדה לקח גיחוי נער אלישע בדרעת
כשחמד ממונו של נעמן. שהי כשכח נעמן והביא מנחה לאלישע. אמר לו הנה נא ידעתי כי
אין אלהים בכל הארץ כי אם בישראל ועתה קח נא כרכה מאת עבדך. ויאמר אלישע חיי יי אשר
עמדתו לפניו אם אקח ויפצר בו לקחת וימאן. מה עשה גיחוי שהיה נר עין וחומד ממון. רדף
אחרי נעמן וא"ל אדוני שלחני אליך שתלח כבר כספושתי חליפות בנידים לשני אנשים שבאו
אליו מהר אפרים. ויאמר לו הואל וקח ככרים. ויהאל ויקח כלומר השבע וקח וישבע ויקח מה
לקח

תוכו רצוף אהבה

לקח צרעת נעמן נדבקה בו וכורעו עד עולם. וכן אמר לו אלישע לגיחיו וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך עד עולם. וכן היה לוי דכתי' וארבעה הנסים היו מזורעים פתח השער. מי היו זה גיחיו ושלשת בניו. מתוך החמדה יבא אדם לידי רציחה. שכן מזינו בעין שדון בשני דינין שנסקל ונשרף. והוא שכתוב וירגמו אותו כל ישראל אבן וישפרו אותם באש ויסקלו אותם באבנים נסקל על חילול שבת כי בשבת נבד. ונשרף על שמעל כאו"ל ומכאן שהחרם אש שרפת וכל המועל בו חייב בשריפה. ומי הביאו לכל זה החמדה שחמד הגנבה ההיא. כמ"ש וארא בשלל הדרת שבער חתק טובה ולשון זהב אחד ואחמדם ואקחם. וכן מזינו בעין אח"כ שחמד כרס נבות היורעאלי. ואמר לו אליהו בדבר ה' כה אמר ה' הרצחת וגם ירשת בעקום אשר לקחו הכלבים את דם נבות ולקחו הכלבים את דמך גם אתה עכ"ל. והף הם האדם לא יעשה שום דבר איסור בשביל תאוותו. כגון לנכח ודומה עם כל זה החומד. לא ישבע מעולם מחלקו שכן אמר שלמה אוהב כסף לא ישבע כסף. וכדי להרבות כסף וזהב יעמול הרבה לילך מעיר לעיר לקנות ולמכור סחורה. והיא המוסרת אותו לפעמים לסכנות רבות ומתפתת את כוחו מירוב הטורח הפחד והראגה. וזה שילמד נגופו מולאים רעים כי יראת הרבה ומפני שבהיותו חילגי לא יוכל להתעסק ולסובב עם סחורתו וכל זה גור' העמלו והטורח המרובה שעשה בבחירתו כדי להשיג עושר. וכיון שמתענה כח האדם הרי הוא כמת: כמ"ש ענה בדרך כמו קצר ימיו ר"ל קצר ימי בשביל שעניתו בדרך כמו. ועוד כי החמדה היא המסירה אותו מעבודת הש"י. כי הנה כמה תפלות נאבדות: ועל כן צריך האדם להזהר מאיסור החמדה. שלא יחמוד שום דבר מקניני העולם השפל הזה. כי מי שאינו חמדן יאהב הבריות ויכבדם. ויסיר מלבו הדאגות והאנחות ויבטח בבורא יתברך שיכלכלנו וישליך עליו יסבו. ואז ימצא הדרך הטובה והישרה. ויעסוק בתורה אשר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום אומר כל כלי חמדה. וכונות זה יזכה להכנס בארץ חמדה עם כל אחינו בית ישראל במצב"ב"ה:

פרק חמישי

יוצר האדם צבורא ד'כל' שם פה לאדם כדי שירגלוהו בדברים שיש בהם תועלת לגוף ולנפש. לגוף כונה שצריך למחיתו מסחורתו ופרנסתו ומהכליו ומשתיו ולבשו וכל צרכיו. ולנפש מה שמונחה בו כגון קריאת התורה שבכתב ומורה שבעל פה שהיא יסוד וקיום כל המצוות. וגם כן בהודות לשם יתברך על כל הטובות שפועה מעמו בכל עת. ולבדו על כל הדברים שיהנה מהם. ולהתפלל לפניו ולבקש ממנו חסד. ולהתחנן לפניו בכל מה שיחא צריך לו בלב שלם ומעונה. והוא ישמע אליו. כמ"ש קרוב ה' לכל קוראיו וגו' וכתוב לב כשבר וכדכה וכו'. ואם יזכה לעלות למעלה העליונה לתיוד תורה וללמדה. ולדרוש ולהורות לנבוכים. לשבח להם הדברים הנאים והמדות הטובות. ולגנות להם הפחיתות אשריו ואשרי חלקו שהוא זוכה ומזכה לאחרים. כלם יקראו בניו ומעשה ידיו. הכל הפה שנבראת לזה. מן הרין לא היה צריך להזיז לאדם שלא יתעסק בה בדברים בטלים. שהיוס קצר והנעלה מרובה. ואין לו לאדם לאבד ימיו בדברי הבאי. וכ"ש שלא היה צריך להזכיר לאדם שלא יוציא דיבורו בדבר הסור וכמאם. כי אפילו בהממה בחרת בטוב ומואסת ברע במה שיכולה להשיג. ויותר היה ראוי לעשות זה האדם שיש לו שכל שנתן בו בוראו ולבחר בטוב ולמאוש ברע. שהיה לו לקדש את פיו ולהפרישו מדברי הבאי. וכל שכן מדברי הסור. ובפה הנבראת בדיבור קדוש שלא יוציא בה דברים בטלים. ה"ל אלו היונה על טורא דמיני בעינא תרי פומי. וכשראו הקדמונים דעות בני אדם כמה הם מלשים ולגוסם הנבראת לדבר במושכלות. שלא די להם שמוצאין אותה בדברים בטלים. לא שפוערים אותה בדברים הסורים. ואע"פ שהיא רכה ומסוננת בשני גדרים מחדיון אותה כני אדם כחן שנון ומדברין בה גדולות. הוכיחו בדבר כאו"ל מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה. אמר ליה הקב"ה ללשון כל איבריך של אדם זקופין ואתה מוטל. כל איבריך של אדם מבחזן ואתה מתפנים. ולא עוד הלא שהקפתי לך שתי חומות אחד של עץ ואחד של ברזל מה יתן לך וגו'. ואו"ל רמ"ח אברים יש

בו בחדש מהם וקופין ומהם רבוצין. ולשון זה נתון בין שני לחיים ואמת המים נתונה תחתיו
 ומכופל כמה כפולות. בה וראה כמה שרפות שורף. אלו היה זקוף ועומד על אחת כמה וכמה.
 ועל זה אז"ל בקת מהרעות המסוככות לנפשם בפעור פיהם שלה כראוי. שיש להרחיק ליראים
 מהרעה הגדולה הזאת. ד' כתות אין מקבלות פני שכניה. כת לזים. כת חנפים. כת שקרנים.
 כת מספרי לה"ר. כת לזים דכת' משך ידו את לולגים. כת חנפים דכת' כי לא לפניו חנף
 יבא. כת שקרנים דכת' דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. כת מספרי לה"ר דכת' כי לא ה'ל
 הפך רשע אתה וגו' עב"ל מנורת המאור. וראיתי לדבר בפרק ח' בננות השלשה הראשונות
 לבדם. ובחיוב הרחקתם. רבוצי מדת הלכות ומדת השקר והחנפות. על כי יהיה דבר קל
 בעיני המשכיל להגלל מהם ולימד פרק אחר להתרחק מדת לה"ר. ש"עפ"י שהיא מדה רעה
 עד מאד שהיא שקולה כנגד עו"ג ע"ש ד' היה היותר. מזה לזכור הדם להכשל בה. וארו"ל
 שהיא אחת מנ"ג דברים שאין אדם ניכיל מהם בכל יום אם לא בזהרה גדולה ובדקדוק עצום.
 ועל זה אמרתי להציג פרק א' בפני עצמו. הולי בראות המשכיל את כל העונשים הנקיים.
 התלויים בו והשכר הגדול שגיב לזוהר עמו. יתרחק מהמדה הזאת בתכלית ההרחקה.
 ונתחיל לבאר תחלה עונש הלגנים הקבועים תמיד לשיר בטלה ודברים בטלים. כדרך יושבי
 קרנות הנקראים כסילים. כדכתי' וקול כסיל ברוב דברים. והקובע עמהם בישיבה של לינות
 על כל פנים ילמד מהם ויבא להתרגל בדבר. כדאז"ל מ"ד אשרי האיש אשר לא הלך בעצת
 רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לזים לא ישב. וכי מאחר שלא הלך מהיכן עמד
 ומאחר שלא עמד מהיכן ישב. ומאחר שלא ישב מהיכן לך. הלא לומר לך שאם הלך סופו
 לעמוד. והם עמד סופו לישיב. ואם ישב סופו ללון. והם לך עליו הכתוב אומר ולצת לבדך
 חשי. והלינות מביא את האדם לידי עבירות אחרות. כאז"ל שחוק וקלות ראש מרגילין את
 האדם לערוה. ופ' הרב חי"ד כלומר השחוק וקלות ראש יסירו המכוח מעל פניו. ומתחלה
 כמותר לו לא יזהר בזניעות וקדושה הנזכרת לירא אלהים. ומתהר פרוץ גדרו ויבא לאיסור.
 זה דרכו של הי"ה"ה"ר מעט להפילו בשוחה עמוקה. ועבירה ממש. וכן ההתר
 יביאנו לאיסור וזה אפשר בנות הכתוב וכל יצר מחשבות לבזרקו על גורם בתחלה רק שהוא
 מיעוט מתחיל במיעוט התרשלות בעבודה. ומוהיב רע. עבירה ממש. והח"כ כל היום שיטנה
 וישלש בעבירות עכ"ל. וז"ל ס"ר"ח שאדם משחק בדברי לינות נקרה כהילו אינו מושב שהשכינה
 כנגדו עכ"ל. ובעבור השחוק והלינות באים יסורים על האדם. כאז"ל כל המתלוצץ ויסורין
 באים עליו. שכן ועתה אל התלוצצו פן יחזקו מוסריכם. אמר להו רבא לרבנן במטותא מינייהו
 דלא התלוצצו. דלא לימרו ייסורין עלייכו. וכל המתלוצץ נופל בנהיגים. פנא' זד יחיר לך שמו
 עושה בעברה זון. ואין עברה הלא גהיגים. שני יום עברה יום ההוא. וגורם כלים לעולם שנה.
 ועתה אל התלוצצו וכו'. וכתוב בתורה כי כלה ובחרצה עכ"ל. וכל בשל שכל יתרחק מהלינות.
 כי הלינות יביאהו ח"ו לידי ערוה ר"ל עריות וכבר ידוע כמה הוא גדול העונש ממי שמתחב'
 עם העריות. לזה יתרחק האדם מן הלינות והשחוק המשיף להכשל בעבירות יותר חמורות.
 ועל כן טוב לזכור שיתרחק מלישב במושב לזים. כדי שלא ילמוד מהם. הלא ישב במושב שיש
 בו דברי תורה ואז ילגיח בעה"ז ובע"ה: ידוע הוא ששמו של הקב"ה אמת וחמתו אמת. וקיימו
 של עולם הוא על האמת כאז"ל. והמדבר שקר גורם שהעולם מתעומט. ועל זה צריך האדם
 שלא יאמר שקרים. ולענינו כתב הגאון המקובל האלהי רבינו משה חיים לוצ'טו ז"ל בס'
 מ"י מ"ד ק"י פ' אדוהי"ח. דבר השקר הוא חולי רע נתפשט מאד בבני האדם. ואולם מדריגות
 מדריגות יש בו. יש בני אדם שאומנותם ממש הוא השקרנות. הם ההולכים ובודים
 מלבס כוזבים נמורים למען הרבות שיחה בין הכריות. או להחשב מן החכמים ויודעי
 דברים הרבה. ועליהם נאמר תועבת ה' שפתי שקר. ואז שפתיים דברו שקר ולאגים
 עולה תהנה. וכבר נזכרו דברים מו"ל ד' כתות אינם מקבלות פני השכינה. ואם מהם כמה
 שקרנים. ויש אחרים קרובים להם כמדורגה אע"פ שאינם כמוהם ממש. והם המכוזבים
 באיפוריהם ודבריהם. והיינו שאין אומנותם בכך ללכת ולבדות סיפורים ומעשים אשר
 לא נבראו ולא יהיו. אבל נבואם לכפר דברה יערכו בהם מן השקרים כמו שיעלה על
 רוחם. ויתרגלו בזה עד שש להם כמו טבע. והם הם הנדחים אשר ה"ף להאמן לדבריהם.
 וכמאמרם

חיבו רצוף ואחבה

ובחמאמרם ז"ל כך הוא נעשו של בדאי' שאפילו חומר אמת אין שומעים לו שכבר הטביעו בהם הרעה והאמת שלא יוכלו לזאת דבריהם נקיים מן הכוב מתוך פיהם * הוא מה שהנביא מצטער ואומר למדו לשונם דבר שקר העוה נלאו * ויש עוד אחרי שחלים קל מחולי הראשונים * וחס אומם שאינם קבועים כ"כ בשקר * אלף שלא יחשו להתרחק ממנו ואם יודעו * הם יאמרוהו דרך שחוק או כיוצא בזה בלא כוונה רעה * ואמנם הכבש הודיענו שכל זה הוא הפך רלון הכורף ב"ה ומדת חסידיו * הוא מ"ס דבר שקר ישנה דזיק * והוא מה שפאה עליו האזהרה מדבר שקר תרחק לבעיר אותנו על ההרחק הגדול והכריחה הרבה פנדיך לברוח מזה * וכבר נאמר שהרית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כוז ולא יעלה כפיהם לשון הרמת * וחז"ל אמרו חותמו של הקב"ה אמת * וכדאי שהם האמת הוא אשר כחר בו הקב"ה לקחתו למתם לו * כמה יהיה הפכו מתועב לפניו * והסויר הקב"ה על האמת האזהרה רבא ואמר דברו אמת איש את רעהו * ואמר והיוכן בהסד כבא וישב עליו בלעת * ואמר ויאמר אך עמי המה בניו לא יסקרו * הא למדת שזה חלוי בזה * ואמר ויקראה ירושלים עיר האמת להגדיל חסיבותה * וכבר אסרו ז"ל ודובר אמת בלבבו * כגון רב שפרא וכו' להודיעך עד היכן חונת האמת מגעת * וכבר אסרו לת"ח לטעות בדבורו חוץ מן דברים * וא' מן העמודים שהעולם עומד עליו הוא האמת * א"כ מי מדובר שקר כאלו נוטל יסודו של עולם * וההפך מזה מי סוהיר באמת כאלו מקיים יסודו של עולם * וכבר ספרו חומר ז"ל מאותו המקום שהיו זהירים באמת * שלא היה מ"ה שולט שם * ולפי שאשמו של ר' פלוגי שנחה בדבריה * הע"פ שהיה לכוונה טובה * גרמה בהם מה עד שגירסוה משם בעבור זה וחזרו לשלומם * ואין צריך להאריך בדבר הזה שהשכל מחייבו והלעת מכריחו עכ"ל * ואז"ל ביה"ק לא תענה ברעך עד שקר * וכתיב במעשה בראשית ויאמר אלמים נעשה היום בצלמנו * מאן דהוא בדיוקנא דמלכה לא תסגיד בו שקר * ומאן דאסגיד שקר תכריחו כאלו אסגיד לעילא * ואז"ל כל המחליף בדבורו כאלו עובד ע"א * שגאמר אולי ימוטני רבי והייתי בעיניו כמתעתע ואין מתעתע אלא ע"א * שגא' הכל המה מעשה תעמועים * מה להלן ע"א חף כחן ע"א * ואע"פ שפירושו הוא המשנה בדבורו כדי שלא יהא ניכר מי הוא * הכל הכוונה הוא לפי שמטעה את חברו בדבר שקר * לפיכך יהיה גם כן כל המטעה בכל ענין בקרא * שדומה לע"א * לפי שמטעים הם גם כן לבני אדם באמנם שיש להל ידם * והחמורים מכל אלו המשקרים במשקלות ובמדות * ומכחישין בפקדונות או בהלואות * סאלו בקראין הנטי בליעל לפי שעושים שקר וגזילה וחמדה * ועל אלו אמרה תורה לא תכחשו ולא תסקרו איש בעמיתו * ולא עוד אלא שבסיבה זאת יבואו לידי ריב ומלא רזיחה ושבעות שוא ועניירות הרבה * והוא דבר שאנא' הס"י כמ"ס שלמה שם הנה שגא' ה' ושבע תועבות נפשו * עינים רעות לשון שקרו וידים שופכות דם נקי לב חורש מחשבות און רגלים ממהרות לרוץ לרעה יפוח כוזבים עד שקר ומשלא מדינים בין אחים * וכל רעות אלו ישתלשלו מהרגיל אדם עלמו בדבר שקר ומתפאר בו * כי יהא סבה לבוא לשפוך דם נקי לאדם המכחיש לו בידים או במלשינות * או יבא לחשוב עליו כל מחשבות רעות וגם ימהר רגליו לרוץ לכל רעתו וכשלא יוכל להרע לו בענין אחרי יעיד עליו עדות שקר להרנו * ואם לא יוכל להעיד עליו ילך רכיל לשלח מריבה ואפילו בין אחים * נמצא שכל אלו הרעות יבא מדבר שקר * ועל כן אמרה תורה מדבר שקר תרחק * וסודיך ליה ונקי וזדוק א תהרוג * ללמדנו שמדבר שקר יבא להרוג נקי * ומפני ששקר הוא נמצא לעין כל משכילי אמר החכם דבר שקר ישנא דזיק * וסי' מתהנח ואומ' ועד הרגיעה לשון שקר * פועל הזרות בלשון שקר הכל * וכנגד הסוסק הזה אמר ירמיה עושה עושר ולא במשפט כחיי ימיו יעובדו וכו' ודוד אמ' דובר שקרים לא יכון לנגד עיני ר"ל לפני הסיכיה כפ"ז לישאלמה בנו היה מוכיח לשופטים כדי שלא יקבלו דברי שקר באמור מושל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים * וגם היה מוכיח לעדים שלא יעדו עדות שקר * והסוירם באמרו עד שקרים לא ינקה ויפוח כוזבים לא ימלט * ר"ל מי שיעיד שקרים וכוזבים ויסבב להצדיק רשע ולהרשיע דזיק לא ינקה ויפוח כוזבים * כי הש"ת יענישהו עונם גדול על זה * וכן מי שידבר כוזבים לא ימלט * כיון סבה לרעות גדולות * כמ"ס במוסריו מפיץ וחרב וחק שנון איש שגוה ברעהו עד שקר * דימה בזה הפועל לבעל מפיץ וחרב וחק שנון שיהרוג האנשים * מכל

נוכל ילמד האדם ולא יוכל פיו באמור שקדים • ויודה על האמת • וידבר אמת בלבבו • ואז יגור באוהל השי"ת • כלך לכתוב עונם החניפים ידוע הוא בל"ה הקב"ה שונאך • וחד מהם המדבר אחד בפה והוא בלב • ואז"ל כל אדם שיש בו חנופה אפילו עוברין שבמני אמו מקללין אותו • שאל האמר לרשע דליק אתה יקבוחו עמים יועמיהו לאומים • ואין יקבוחו אלא קללה שנה"מה אקוב לך קנה אל • ואין לאומים אלא עוברין שאל ולאום מלאום יאמץ • ונעל בניהם שאל הוא אומרים לרע טוב ולטוב רע • מה כתיב בתריה לכן כאכול קל לשון השם וחשם להכה ירפא וגו' והמחניף לחצירו לטוב כופל בירו • ואם אינו נופל בידו נופל ביד בנו • ואם אינו נופל ביד בנו נופל ביד בן בנו • שאל ויאמר ירמיה הנביא אל חנניה הנביא וגו' אמן כן יעשה ה' ובתי ויהי הוא בשער בנימין וסם בעל פקודות ושמו יראה בן שלמיה בן חנניה ויתשום את ירמיהו הנביא לאמר אל הכסדים אתה נופל ויאמר ירמיהו שקר וגו' ובתי ויקפסו השרים אל ירמיהו וגו' וז"ל ה' א"ל ואין יצר בעולם הנועל פתחי התשובה כמו החניפות מעשה באלים אל כפרם שהיה לו בת להשיג והיו נבדו שני ב"ה אשר כל א' חפץ לישה בתו והלך אדם הכסר ובקש מהם אדם לעשות עמו מריבה • ולקח לבטוף אותם שני' לדון ביניהם ועשו כך • א' מהם היה מחניף לאותו אדם כשר כלי להשיגו בתו והיה מוכה אותו בכל דבריו • ואז נתן לבו לאותו שהיה מחייב אותו כי אמר ודאי הוא אדם טוב שלא החניף ולא נשא ליפנים עב"ל • וז"ל הר"ל א' מן הטענות של הגלות ההרוך הזה הוא מפני שהחניף יעקב את עשו • כי אז"ל כל המחניף את הרשע לכוף נופל בידו או ביד בנו עב"ס • וז"ל מורי הרב חסידא קדישא הנאון הגולה האלתי מוה"ר ר' יצחק רפאל פינגלי ז"ל אב"ד דק"ק פאדובה בדרושיו כ"י וז"ל • אז"ל כל האדם שיש בו חנופה מביא אף לעולם • וז"ל חכמי לב ישימו אף • ולא עוד אלא שאין תפלתו נשמעת שאל לא ישועו כי אחרים פרש"י כשיבואו עליהם יסורים לא תושל להם שפעה • ונראה הטעם שגבא אתה שמחניף לא יתברך וזכ"ה כי מה תקות חנף כי יכלע כי ישל אלוהי נפשו • שכיון מחניף לבני אדם ותמיד כל היום מתנבא כן במוהו ז"ל א"כ אף כשמהפלה מדה כנגד מדה יאמרו עליו שהוא מחניף וישל אלוהי נפשו • ואין תפלתו נשמעת • האפקתו ישמע אל כי תבא עליו אה עב"ל • וז"ל ר"ב החנף קשה יותר מן העובד זלמים בהרבע ענינים • הא' כי עובד הזלמים אינו נוהר על ידי נביא שיברר אצלו הפסד • מחשבתו באומות ובמפותים • אבל המחניף בתורת הש"י עליו טעונה כמה שקיבל עליו מן המלוה בעבודת הש"י והאזהרה מעבוד זולתו • הב' כי עובד הזלמים הוא עובד מו שאינו ממרא אותו • הנ' כי עובד הזלמים הצלם שהוא לבדו • והוא הנעבד שלו • והחנף הוא עובד לכל הבריות ואין תכלית לנעבדים שלו • הד' כי עובד הזלמים אין ענינו נבחר מבני אדם • והם נשמרים ממנו מפני פרוסם כפרותו בש"י • אבל החנף אין כפרותו נראה ואין בני אדם נשמרים ממנו • והם בוטחים בו • ויהיכנו לזכויקם מה שלא יתכן לזולתו • דבר מפורסם הוא כי מי שהוא חנף הוא מורד בהק"ב • שהרי העבד היודע אלוהי ונניח אותו ועובד זולתו הרי הוא מורד בו • וכן החנף כיון שהוא עובד את הבריות • הרי הוא מניח להק"ב ומורד בו עב"ל • ואני אומר שמהקמת מדה החנופה היא מ"ל מ"ל מן התורה • אף בלא נבחה בבירור • אמנם היא רמוזה בפרו ולא תחניפו את הארץ אשר אהם בה • כי הדם הוא יחניף את הארץ ולארץ לא יכופר לדם אשר שופך בה • כי אם הדם שופכו וכיון שע' פנים לתורה • הפשר ליטבו גם על החנופה • כי מלת ולא תחניפו הע"פ • שפירושה הוא בלשון טמא עם כל זה הפורש מלה היא חנף וראיה לדבר כי בעל מאיר נתיב הביא פסוק זה בשרש ובענף חנף • ה"ה מוכל לפרש מלת לא תחניפו מלשון חנף • ועל מה שאמר לקמן באיתו הפסוק כי הדם הוא יחניף את הארץ • אפשר לפרש הפסוק כך • כי המחניף הבריות מביא הדם אל הארץ • ונמ"ס החכם בפה חנף ישמית רעהו ר"ל האדם החנף והרשע ישמית רעהו בפינו • כי דיבורו במרמה ימשיך האנשים לחטוא • כי החנף הוא המדבר אחד בפה ואחד בלבי וכשימלא חבירו שקרן • יבואו לידי מריבה • וממריבה יבואו להרוגו לזה • וזה הוא הדם שאמר הכתוב הנה כשהדם חנף להכירו עובר גם לאו מן התורה • וכתיב אומר לרשע דליק אתה יקבוחו עמים יועמיהו לאומים • ובודאי רצה להזהירנו על המדה הרעה הזאת • כדי תהיה נמאנת מבני אדם • ובלי להפסידם בקללותיו שנתן לחניפים באומרו יקבוחו וגו' מלשון מה אקוב לך קנה אל • ובענין החנופה המבואה יתמעטת בעולם • כמ"ס הארץ חניפה תרת יסביה וגו' • אבל תירוש הוא מללה גפן • והחנף קראו חייב

היכו רצוף אהבה

איוב בלשון טוב! הוא שאמר כן ארמות כל שוכחי אל ותקות חנף תאבד תאבד מן הע'ו ומן הע"ב בעה"ב וכשיגלוכו הכריות פהא חנף יתרחקו ממנו ולא יסוף ויתבו עמו: וזוה יבוא לידי טובי והו כישיטריך לבריות לא ימצא מי שיעשה לו דקה: כי ישנאוהו מפני שרמה היותם פעמים רבות: וזוה ימות ברעב ובע"כ כמ"ס כי לא לפניו חנף יבא ומה יהיה ענישו כי ישל אה כפסר ר"ל ישליך המקום את נפשו מעליו ויתן את נפשו ביד מלאכי חבלה ויקלעוה בתוך כף הקלע: וגם בחיים חיותו יהי אם יהיה בחייה צרה: ויקרה לשי"ת בהמור לו הזלולי נא ולא ישמע נשקתו: ויהמר לו ומדוע באת הלי עתה כהשר לך לך: כמ"ס העקתו ישמע אל כי תבא עליו צרה: ולה עוד הלא שהחנף נקרה דבע: כמ"ס הח"כ זה חלק האם רשע עם אל וגו': והולך והומר בעונם החנפים הם ירבו בניו ולמו חרב וזאצאיו לא ישבעו לחם: סרדיו צמות יקברו והלמותיו לא תכנינה: בנה כעש ביתו וכסכה עכה נצר: עשיר ישכב ולא יאסף עיניו פקח והיגנו: תשיגו כמים בלחות לילה נגכהו כופה: ישארו וילך לילה וישערהו ממקומו: וישלך עליו ולא יחמול מידו ברוח יכרח: ישקף עליו כפיו ושרוק עליו ממקומו: וכל הקללות הללו המר איוב לחנפים: וכיון שמדת החנופה משימה את האדם תועבת ה' ראוי להדם שיתרחק ממנה שלא יחלל בדבריו להלדיק רשע: או להרשיע דיק: וסיהיו כל דבריו כנים אמיתים: וכל המרי פיו בדרך: ושיעשה כל מעשיו בהמת ובתמים: כי אין האדם זוכה לחיי עולם לתת לו מהלכים בין העומדים: הלא במדת התעיימות: הוא המדה אשר בה נשתבחו הדקיקים והבות העולם: הוא שכתוב בנח איש דקיק תמים היה: וכמוהו באברהם התהלך לפני ה' והיה תמים: וכן תמצא ביעקב ויעקב איש תם יושב אוהלים: ויולמד מה"ק"ב כמ"ס האל תמים דרכו והן אל לא ימאס הס ורצונו תמימי דרך: ויי לא ימנע טוב להולכים בתמים: הולך בתום ילך בטח: פירושו סילך בטוח לעה"ב: וכן אמר דוד והני בתומי תמכה ב' והלביני לפניך לעולם:

* פרק ששי

ופה דשתיקה למטובחת דהא מהחכמים פעמים רבים: כמ"ס כל ימיו גדלתי בין החכמים ולא מלאתי לגוף טוב משתיקה וגו': וכל המרבה דברים מביא חטא הפסר לומר שהתנה הזה רצה להשמיטנו בהומרו ולא מלאתי לגוף טוב משתיקה: כי אי אפשר שלא יהיה ברוב דברו דבור אחד שלא יהיה רצונו שיהמרו: והוא דבור לשון הרע: שהוא א' משלשה דברים שאין האדם נמלט מהם בכל ש"ל כה"ל: לכן אמר התנה לא מלאתי לגוף טוב משתיקה: כי בזה לא הבה לידי דבור הסור: וכמ"ס הח"כ וכל המרבה דברים מביא חטא: וצריך לדיוק מפני מה אמר חטא בלשון יחיד ולא חטאים בלשון רבים: הלא כי רצה לרמוז לנו באמרו הטא בלשון יחיד כי זה הוא חטא לה"ר: טבא מרוב ושיבתו בחברות והקונירסיוני: ופ' הרמב"ם הסופר מחכס ה' שבהיותו במושב אנשים היה שותק: ושאלוהו למה זה היה שותק: והשיבם שהדברים נחלקים לד' חלקים: הא' רע בכללו לגמרי ככרכת ה': ונדופים נגד חבירי והרכילות: וה"ר: וכל פה דובר נבלה עש"ב: הנה שרוב הדברים הם תוספת ומותר לחטא: כמ"ס ברוב דברים לא יחלל פשע: וכתב הח"י שהכונת ששועה הוצ"ר להחטא האדם: הם לשקף ההנשים יחד כדי שיבדירו: וזוה הוא מרויח ריוח גדול: האחד ביטול תורה: והב' לה"ר ודברים העסורים הבאים ממלה עכ"ל: אז"ל ברית כרותה להב"ה בעולם: שכל המספר לה"ר ילקה בצרעת: מנין שנה' זאת תהיה תורת המצורע תורת המוציא שם רע: ואין הננעים באים על האדם הלא על לה"ר שמוציא מפיו: ורוח הקודש צוחת והאומרת אל תקו את שד לחטאי את ששרך: להלקות נופך: והל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא: והל תאמר לפני הממונה עליך בשגגה הדיבור: מפני שכל דיבור ודיבור שילך מפיך בספר נכתבים: בין טוב בין רע: בין בטונג בין במזיד: ומנין שהיה כן שנה' אז נדברו ירי"ה ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו וכו': וכן במדת שורענות כתי' אתה ידעת שנתו וקומי בנת לרעי מרחוק: וכתי' כי אתה לעדי חספור ועל שרטי רגלי תתחקה: למה יקנף האלעים על קולך וחסל את מעשה ידיך: אלו הידים והגוף שלוקיט בצרעת: והל תאמר לפני המלאך: אז"ל של

ברק ששי

שלא תאמר הריני הולך ואומר לה"ר ואין כריה יודעת: ה"ל הש"י הוי יודע שאני שולח מלאך: והוא עומד הצלף: וכותב כל מה שאמה מדבר על חכירך: מכין שנה" גם במדעך מלך אל תקלל: למה כי עוף השמים יוליך הח הקול ובעל כנפים יגיד דברי: ומהו בעל כנפים וכו' לו המ: אחים שבת בהם שם כנפים שם כנפים ל" וכו' פר"א כל המלשין אדם בסתר אין לו חלק לעה"ב: שנה" מלפני בסתר רעהו אותו הצמית: וכתו' אחד אומר הרור מכה רעהו בסתר: תדע לך שכן הוא: בא וראה מהנחש שהלשין לאדם ולעזרו: הררו הק"ב לנחש: שיהא מהכלו עפרי: שנה" ועפר תאכל כל ימי חייו: ר"ג אומר ישראל אמרו לה"ר על הקב"ה ואמרו הוי ליי כח לזון אותנו במדבר: שנה" וידברו באלהים אמרו היוכל אל לערוך שולחן במדבר: הן הכה צור ויוזבו מים ונחלים יטפפו ויראה הקב"ה שהלשינו בכבודו וכבודו הוא הש הוכלה: ושלח הש והכלה אותם סביב"ש ותבער בס הש יי ותאכל בקצה הממחה: הלכו ישראל אל נעשה: ואמר לו משה התננו כל"ן לטבחה ולא להש הוכלה: ראה משה בצרתן של ישראל והתפלל: וז"ל ה' תורות כתובות בפרש' זאת תורת הצרעת: זאת תורת נגע הצרעת: זאת התורה לכל נגע הצרעת: זאת תהיה תורת המצרעת: זאת תורת אשר בו נגע צרעת המוציא שם רע: ללמדך שכל ההומר לה"ר עובר על ה'ספרי תורה: לפיכך משה מזכיר את ישראל: ואם עסק אדם בלה"ר מתחייב בנפשו נזות שקשה לה"ר מש"די שכל ההורג אינו הורג לא נפש א' ויהמספר לה"ר הורג ג' האומרו המקבלי: והאמר עליו שהרי דואג המר לה"ר על החימלך בן החיטוב ונהרג: כמ"ש ויאמר הנולך מות תמות החימלך ונהרג שחול כמ"ש וימת שחול במעלו אשר מעל בני: וכן שחול אומר עמוד עליו וימותהני כי אחזני השבץ קטונוריה של נוב עיר הכהנים: ואין השבץ הלא בני כהונה: שנה" ועזית משבלות זהב: ודורג נשתרש מחיי הע"ה ויחיי העה"ב: כמ"ש גם אל יתקד לנגח יחדן ויסחף מהלך וטרסך מרזח חיים סלה: מחיי העה"ב וז"ל התנהומה ל"ה מת וחיים ביד לשון קשה לה"ר שאין אדם מוציא מפיו עד שהוא כופר בעיקר: שנה" אשר אמרו כל אנגנו נגבר שפתינו אתנו מי' הון לנו: כ"י הקב"ה צווח על מספרי לה"ר מייקוס לי עם מרעים וכו': מי יוכל לעמוד בהם בנהיגם: ונהיגם צווחת ה'ף אני איני יכולה לעמוד בהם: הומר לה אני מלמעלה וזה מלמטה: שנה" חלי נדור שנונים עם גמלי רתמים: אמר להם הקב"ה לישראל רצונכם להחלט מנהיגם: הרחיקו עצמכם מלה"ר: ותזכו בעה"ו ובעה"ב: שנה" מי החפץ חיים וכו': וכתו' נצור לשונך מרע ושפהך מדבר מרמה: לכך נהמר זאת תהיה תורת המצורע המוציא שם רע: מוצא רע שהנגעים רעים מוצאים בגופו: ראה מה כתיב במרים ומדבר מרים והארזן במשה: לפיכך ויפן אהרן אל מרים והנה מצורעת: מה כתיב שם וזכור את אשר עשה ה' אליך לגרים: והלא דברים ק"ו: ומה מרים שלא דברה הלא באהיה: ולא נתכוונה הלא להחזירו להשתובך המספר לה"ר על חבירו עכ"ל: ואז"ל המדבר לה"ר על חבירו נותנין לו זכותיו ולוקח עוונותיו: וכשיכנס לעה"ב ויענייבהו על איזה עון שלא עשה: ויאמר אני לא עשיתיו: ויענייבהו אמת שלא עשיתיו: אבל אותו שדברת לה"ר עליו עשאו: וקנית אותו ממנו בלה"ר שדברת עליו: וז"ל מורי הנאון החסיד נר ישראל הדרשן האלהי כמוה"ר ר' יצחק רפאל פינצי זוק"ל בדרושו כ"י בלדק כל אמרי פי: יח"ש בנשיכת הנחשים השרפים כפ' חוקת: הוא אמר ויסלח הי'עם את הנחשים השרפים ויכסו את העם וכו': כי מלבד מש"ל שדומין בעלי לה"ר לנחש: דכמו שהנחש נופץ בלבר ה' ומציא מיתה אל כל גוף הנסוך: כך בעל לה"ר הומר כהן והורג ברומי וכו': והנה באמת יש לדרקק שאין המשל דומה לנמשל כלל: דמה לנחש שכן נושך בה מאיבריו של אדם והוא ממתו וכל ההברים מרגישים: והכל באדם ה' דואר הנסוך: תאמר בבעל לה"ר שאפשר שמה יח מיתה והרינה לנחמר עליו: וכל איבריו מרגישים תכף ומיד: והכל בפעם א' ובסקריה א' וז"ל הין לדמותו כלל שהרי אינו נוסכו בלבר ה' כמו הנחש: הלא בכל איבריו וכו' בלדק האפר ולפי פשוטו דכבר ידוע דמדותיו של אדם ודעותיו ודבורו הם רבים: וכמעט הין לנו ספורות: המנס בהויהם מהכח אל הפועל: לא יסחמם הלא בלבר ה' פעם בוד פעם דרגל: וכן אמר החכם מכל אדם קורץ בעיניו מולל ברגלו מורה באצבעותיו כלומר שהאומר לה"ר הולך ומספר לחבירו דרך נשל: כשהיית מולל בהותה חבורה וסועת אנשים שהיית מדבר בדבר: אותו פלוגי היה קורץ בעיניו ה' מולל ברגלו וכו' כנתלוצץ ממך: והנה המקבל לה"ר היה יכול להגיל הנחשד בא' איבריו ולהכות אותו: והוא האבר עצמו: אס עיניו

היבט רצוף אהבה

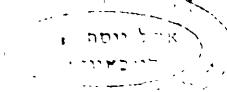
הם ברגליו הם בלעכעמתי. הן כי יחס לבנו והשינוי. לא יחוס ולא יחמול. אלה סופך דמו מיד וכוה דומה ממש לנחש שנושך בלבר ה'וכל איבריו מרגישין ועם שמכריח לכהורה פרושי זה לענ"ד הוה אמרו בפסוק שליפני זה אדם בלועל היס און הולך עקשות פה שאם בא לומר שהומר דברים אשר לא כן וינינו ממש עקשות פה שמעקס וכוה דברים בפרושי מהו זה שהומר אח"כ קורא בעיניו וכו' שעושה רמיות המורים דעמו הרעהי שכיון שזינו מושש לדבר דבריו כביאור ופרסום: למה לו לרגמו? גדולה מזו הוא עושה שהוא מוציא מהספה ולחוקי אלה שרצה לומר שזה הכליעל הולך עקשית פה למוציא סם רע על חבירו ולומר למקבל שאתו הנחמד היה קורץ בעיניו מולל ברגליו: וכ"א במקום קרץ עין יתן עזבת ואויל שפמים ילכטו וינינו שזה ודאי מוציא סם רע ונכסל בלשנו: המנס קרץ יתן עזבו. יכנים ספק בלבו אם עשה זה כמתלוצץ עליו. הוא מקרה היה לו: גדולה מזו יש לדמותו לנחש. במה שאין לו הנאה בנשיכתו. וגם זה המיר כבוד לשונו בלא יועיל: וע"כ ענשו הוא נשיכת הנחש. יען הוא מוכיח אותו שהיה לו ללמוד ממנו ולא למדי וכדאמרי' בזן נח שהיה לו ללמוד וכו' עכ"ל. ח"ל. ס' ילה"ל וישליכו אותו הבורה והבורר רק אין בו מים. מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו ולע"ד א"ל חדא. למה לא השליכו אותו דבור של מים. יעוד אע"פ שהשליכו נחשים ועקרבים. למה הקפידו שלא יהיה בו מים. לכן כ"ל שהאחים מצאו היתר להמית את יוסף ע"י נחשים ועקרבים. לפי שמתניו שבעלי לה"ר נדונו בנחשים השרפים. יבא נחש שסיפר לה"ר על בוראו ויפרע מנבעל לה"ר. לז"א אחיו כל יוסף אמה היית מדבר לה"ר נדנדי. ה"כ כך דיכך להשליכך במקום נחשים ועקרבים בעונש בעל לה"ר. לכך השליכו אותו בבור. ולמה הקפידו שלא יהיה בו מים. כדי שלא יהיה לו הקנה לילך למים. למצוא תרופה למכתו. כאז"ל האי מאן דכדחיה ביה חיוייל לזיל למים. ועשה דר' ח יוכיח ע"ש. לכך השליכו אותו לבור שאין בו מים עכ"ל. וזו שמתספר לה"ר עובר על מ"ע ומל"ת. ועשה מרים וזרפתה יהיה לק"ו לשאר ב"הי כי כבר ידוע שמרים היתה אחות משה ונחמה נפשה עליו בענין היאור. וגדולה עמו כי משה לא היה מקפיד בדב"ה. ואלא דברה לה"ר לגמרי. אלא שטעמה באותו דבר נענשה בזרעת: ק"ו שאר בני אדם המספרים לה"ר לגמרי על גדולים מכתם. ואיש לשון בל יבטן ב"ה ר"ל בעל לה"ר. בל יבטן ב"ה ר"ל בע"ה. ולשון תהפכות מכתם. ונהפך בלשנו. ופול ברעה. לזה המשפיל. לתרחק מהמדה הרעה הזאת. ולא ימצא בו אפילו הבק לה"ר. והלשון שנתן לו הקב"ה יהנה בה ליעוד התורה שכתוב בה ומרת הסד על לשונו. ובכן יזכה להיות מבני הע"ה. כמו שאמר דוד ס' מי יגור בלהלך וכו' לא רגל על לשונו וכו'. וכוה לא ימוט לעולם לא בעה"ז ולא בעה"ב :

פרק שביעי

יסוד ד'עולם רקיומו ד'הוא השלום כה"ל על ג' דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום. שנהמר אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכה. ופ' המ"ס הזהיר רשב"ג על השלום שכיון אדם לחבירו. כן בהיות האדם אהב שלום ורודף שלום בינו לחבירו. גם הש"י יעשה שלום לו ויהיה עמו בשלום עכ"ל. ח"ל. ס' ע"י להיות כי מדת השלום ועמלתו לזרבי חיי העולם ראשיתו ורבנית. על שאר המעלות. על שכבר תהיה ביניהם כמלך בין שאר האנשים. הנה לזה לא יספיק הוזהרות בה בלחמת. אחת מכל המלות. הו המעלות החלקיות שאמרו. אבל שיעשו הגלו עניני שמירה גדולה. והירות מופלג. להגיע הטובות הרבות הכתובות בו. ולהרחיק הרעות העלומות הנמצאות להעדרו. וזוה היתה עלת ר'מתיא בן חרס נכונה מאד. באומרו הו מקדים בשלום כל אדם. כי לא יספיק שירגיל מדת השלום כמתביא לזיו רצוני. שלא יריב עם רעהו. הו שיחזור לו שלום כשיתנחה לו. אלא שישתדל להמציא השלום ולהעביר הריב. והקטטה זמן רב. קודם שיבא ענינו. באופן שלא תמנע הנעתו לשום התרשלות. שאפשר שכאשר יבא הצורך לא יעלה בידו וכמ"ס בלמוד התורה והלא תאמר שהיא תבא אחריו. ואל תאמר לכאפנה השנה שמא לא תפנה. ולזה הסכימה בזה דעת הלל כשאמר הו מתלמידיו של אהרן אהב שלום ורודף שלום. והכונה כשהיה אהב אותו. בשעור שירדוף אחריו. ולא ישוב עד שישגיגו ואפי' בדרך רחוקה. ולא ימתין עוד עת זרכו. כי הולי לא יעלה. הו בידו. וינינו הנקיים המחוייבים לחסרונו עכ"ל. ח"ל

ח"ל ס"ע לפיט השלום רומז אל התענוג הרומני בעולם העליון. שהוא רחוק מן ההפך והוא
העה"ב שהוא עקר השכר לנפש ואל שלום הנוף בעה"ו שהוא סבת השכר בעה"ב הוא שזוכר
בסוף ברכת כהנים וישם לך שלום. לרמוז אל שני מיני השלום בעה"ו ובעה"ב כי בתחלה אמר
יברכך ה' וישמרך. על הזלחת הקנינים הנשמיים ושמירתם. ואחר אמר יאר הפניו אליך ויחנך.
על הזלחת החכמה. ובלמות התורה שנקראו אורי שנה" כי נר מצוה ותורה אור חכמת אדם
האיר פניו. ויחנך רמוז אל הזלמות השכלי. אמר משה ואדעך למען אמצא חן בעיניך. ולפי
שנתי הלו הזלחות מתנודות רצוה לומר הזלחת הקנינים הגופניים עם שלמות החכמה וההויה
שהם סבות אל שלמות הנפש ולשכר העה"ב ולמצוא חן בעיני הש"י אמר בסוף וישם לך שלום
לרמוז שצריך אל השלום להשיג השלום הרומני כי מאשר האדם מורכב משני כחות הפכיות
כח חמרי וכח נפשיי אי אפשר שיוגש השלמות האנושי אם לא בהיות שלום והסכמה ביניהם שיגתן
לבל אחד מהם חלקו הראוי לו. ועל ידי כך יושג השלום הרומני. ולפי שהשכר הרומני הנפשיי
הנצחיי אי אפשר שיוגש הלא על דרך החסר המוחלט. הוצרך להוכיח נשאות פנים. ועל כן אמר
ישא ה' פניו אליך. ואח"כ לרמוז על השכר הרומני הנמשך מנשאות הפנים אמר וישם לך שלום.
לרמוז כי אחרית כל טובות שבעולם למין האדם הוא השכר הרומני. לנפש שנקרא שלום. וכן
אמר דוד שמור הס ורחא ישר כי אחרית לאיש שלום עכ"ל. וז"ל ספ"פ מעתה יבורך גבר
ירא ההמבקש שלום ורודף אחריו להביאו בין איש לחבירו ובין איש לאשתו בין משפחה ומשפחה
ובין עיר לעיר. ואשר מיי שצמלו בו ואינו מקפיד על בזיונו ואינו חושש לכבודו. וכי די לעבד
להיות כרצו ובכן עושה נחת רוח ליוצרו והוא בכלל חסידיו ועבדיו אשר הרב עליהם את כבודו
מנגד בעבור כבוד יורס לעשות רצונו עכ"ל. ומה נמלצו מאד דברי הרב שמה שכתב ואינו
ניקפיד על בזיונו ר"ל שאפילו בהבאת שלום בין הבריות יבוזהו אינו חושש לכבודו. וכן ראיתי
שהיה עושה וזוהג החכם הקדוש מורי נר החסידים מה"ר שבתיה הרה"ן חיים מארינו זצ"ל
במחנה קדישנו פאדוכה שכניה פעמים בכל חרפות ונידופים מהבריות כדי להביא שלום בין איש
לרעהו. ושמעתי מפי זנידי האמת. שפעם ה' היו הגשים שואכים זה את זה שנהא עזמה.
וכיום כפור לה רצה שתאמר נעילה עד שעשו שלום ביניהם. ואז"ל גדול השלום שאפילו
ישאל עש"ו כיון שיש שלום ביניהם. אמר הקב"ה כ"ו הין מדת הדין יכולה לשלוט בהם. גדול
ללוס שנחן לזדיקים כשנפטרים מן העולם נ' כותה אל מה"ש מקדימין אותם בשלום. אי האומרת
יבא שלום. ב' יבוחו על משכבותם. ג' הולך כוחו. גדול השלום. ומה הם העליונים שאין להם
לא קנאה ולא שנהיה ולא חמדות ולא מצות ומריבות צריכון שלום דכתיב עושה שלום
במרומיו. התחתונים שיש בהם כל המדות הללו ע"כ ו' שצריך שיהיה שלום ביניהם. הנני נוגף
את כל גבולך בצפרדעים. המכות שהביא הק"ה על המצריים. גרם להם שיעשו שלום ביניהם.
כיגד היה מחלוקת בין בני כוש ובין בני המצרים. המצרים אומרים עד כאן תחומינו. והכושיים
אומרים עד כאן תחומינו. כיון שבהו הצפרדעים עשו שלום ביניהם. כי הגבול שלה היו נכנסות
לתוכו הצפרדעים. הדבר ידוע שאינו שלהם. שנה"ת כל גבולך ולה השדה כל אחרים עכ"ל.
וז"ל ס"ג ראה במעלת השלום עלת שלו מלשון שול תשולו לה מן הזכמים. לרמוז שהשלום מכסה
על כל טעות וזנאה. גם שלום הותיות מושל. לומר שכל הרודף שלום הוא מושל על כל. והם
הותיות משלו. לומר הכט לשעבר וראה בעיניך שהרודפים אחר השלום משלו בעולם כמשה ואהרן.
קרח ועדתו שבתרחקו ממנו והחייקו במחלוקת נאכדו מן העולם גם בשלום יש הותיות משל לרמוז
בכדי שיחייק האדם כמדת השלום. יעשה כל דברים שבעולם שממשיל. וזוה לא יקפיד על שום
דבר שבעולם כיון שממשיל הרברים. גם הותיות שלום לשום. לומר לאדם שאינו מספיק להיות
לו שלום עם כל אדם. אלא יהיה עומד בפרץ לאיש שלום בין אדם לחבירו בין איש לאשתו. גם
מה שרמוז הותיות שלו בשלום. כמדובר שהוא שלום של תשולו וכו'. לומר שפעמים שלה אדם
מולדבר אמת כדי לשום שלום. כא"ל למשנין מפני השלום. ראה כח השלום. הפילו הרשעים
צריכון לו. שאם אין שלום בין הנכדים לא יצליחו. וכן בין הרחמנים. שאם אי חלוק וילשין עליהם
אין יכולים להוציא כונתם בפועל. וכן בכל חוכרי חבר לעשות איזה דבר. חביב הוא השלום
שכל מעשים וזכות שעשה הכרה הכינו ע"ה. לא נתן שכרו אלא שלום. שנאמר ואתה תבא
אל הנחמד בשלום. וכן את מוצא יעקב רבינו שביקש מן המקום שלום. שנאמר ושנתי בשלום.

וכן



תוכו ר' ציוף אהבה

וכן אתה מוצא בזהרן שלה נסתבה לפני המקום הלא בשלום שפא' בריתי היתה אתה החיים והשלום. וכן אתה מוצא בעצום שניתן שכרו שלום שפא' הנני נתן לך את בריתי שלום. ולא נמלה התורה הלא בשלום שפא' וכל נתיבותיה שלום ואין הקב"ה מנחם את ירושלים הלא בשלום שפא' וישב עמי ביום שלום. וכן לא פרט מעמון ומואב הלא שמע מהם שלום שפא' לא תדרוש שליח. כל המלאכות הנעשין המתה קשמים לקיום האדם והעולם הם על ידי היחוד שהוא השלום. כי כולך כל מאלך וכל מלאכה נעשה על ידי התחבר השתי ידיים זה לזה יבנה נעשית כל דבר שהם לא היו הידוע בשלום ויפול בהם המחלוקת לכל והקרבו זו לזו. הלא יהיו נעדרות לעולם יפיל הכליון בהם ובעולם כי איך יתכן כל מלאכה מאכילה ובנין וכל מלאכות אחרות. הרי כי כל הקיום תלוי על השלום. ובין תבין שהרגלים הם הפך הידוע. שהמלאכה שלהן הוא על ידי פיבוד. לפי שאין האדם הולך הלא אם כן יפירוד רגליו זו מזו. שהם יתכרס יחד לא יוכל להלך. כתוב בהן רגליה יורדות מות הוכיר מות בהן. כיון שגפול הפירוד בהן למחלוקת. לרעו לאדם שהשלום חיים והפירוד מות. והוא רעו נכון להנחית שהפירוד והמחלוקת הוא מות. וממילא שהשלום הוא חיים. ראה גדולה מנו שהם מניסד ומרבע יסודות הם ומים ורוח ונפח. ואם הם בשלום יחד כשבת אחים גם יחד יחיה האדם. אך אם יחלוק יסוד יחד להתנבך על חבירו יבא רע לאדם שהם יתנבך יסוד האם יתנבך בהם החיים טבעי. והיא הקדחת המכלה את הנוף. ואם יתנבך יסוד העפר. יטמטם. וכן כל יסוד בהתנבדותו בנפך האדם עושה רועם בנפך לרעה. לא כן בהיותם חיון בשלום ואם הם מתפרדים זה מזה ימיר ימות האדם. הרי עשל נאה נראית לפני שהפירוד מות והשלום חיים. ראה ישראל כשהיו בשלום עם צוראם היו נטועים על האדמה שן שום ושפננים חיון טען ואין פגע רע. ונפל המחלוקת על ידי העברות גלו מארצם אשר לחרב ואשר לרעב ורעב לרעב ואשר למות. הרי השלום חיים והמהלך מות. ראה קרח ועדתו כשהיו בשלום עם משה רב"ה היו חיים. רצו לחלוק גרמו להם המות. ומדע כמה קשה המחלוקת לפני הקב"ה. ובמטעם העגל שהיו בשלום לא נפסק להם עד שהקריבו ממנה לפני העגל. ובמחלוקתם של קרח לא ירד באותו יום כהר"ל. גם שלום ברא"ת שלם לנוקם ומניקה. ממוס. וכי האהב שלום הוא עם בוראו. ממוס שמקיים כל התורה כולה שתלויה על והנחת לרעך כמון כהר"ל לפי שהאהב שלום היהב לחבירו כמוהו שנמצא שהוא שלם עם בוראו וגם מנוקה מכל מוס. ואע"פי שהיה בעל מוס חביב הוא בעיניו לכלום. חיון מי שיזכר מומו כחילו חינו גם ר"ת של שלום טובה לחולקים ומנוקה מחטאינם שלום ברא"ת שמירה לעולם ומרפא מכותיו. שהשלים קיום העולם ושמירתו ומרפא מכותיו. גם שלום ר"ת שלום לחיים ומנוחה נתיים. שהחיים יושבים בהשקט ובלה על ידי השלום. וגם עמו נותנים מנוחה למתים שיוצאים לקראתו כת מלאכים כמאמר יבא שלום כנודע משה"ל. גם ר"ת שומר לחיים ומחייה מתים. שהשלום שומר לחיים מכל ניקי ונבחת חיות הנתיים כלי לקיומו ומסיסה"ק. בה שלום כד' יסודות שבהם נחיה אותם. גם ר"ת שלום לשמים וחביב מהבריות. שמי שהוא אוהב שלום טוב לשמים וטוב לבריות. ברא"ת וראה נעלה גדולה שלום בגולה האשר חנו מקיים המעלה ששינו החיים היא השלום שיתרבה בין החיות והחיות. ובין האדם והחיות ובכמות שאין מנוקה. כדכתי' בישעיה סי' י"ה ורא' זכר עם כשכונמר עם גדי ורצף ועל וכפיר ומריא יחדיו ונער קטן נהג בס' ופרה ודב תרענה יחרו ירבנו ילדיהם וזריה בבקר יאכל תבן. ושעשע וינק על חור פתן ועל מאורת פשעונו גמול יוד הדסה ל'ה ירעו ולא יאחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את הכמים לים מוכסים. וכיון שבה לידן יש לדקדק מה שייגות יש עם האמרו כי מלאה הארץ דעה את ה' וכו'. הלא בהיות המתה שכל מניק בין מבעלי חיים המדברים בין מבעלי חיים בלתי מדברים. הוא מחוסר דעת. שאין הרעה סובל להזיק דבר שברא הקב"ה. דאב חחד לכלם. אך לעתיד יתרחב הדעת בכל הבריאה. ויבינו בעצמם כי הוא מהדופי והזרות להזיק. וזה לא ירעו ולא יאחיתו בכל הר קדשי. ולמה ממוס שמלאה הארץ דעה וכו'. והדעת יבחינה שלא להזיק. שעד עתה בהיות העולם מקולקל בשון אדם"ר כנורי הדעת שתמונה והבריות מחוסרי דעת. האמנם לעשיר שיתקן מה שחטא' ויזכר האור כל הבריות יקנו כמנה ודעת. ויראו שאין ראוי להזיק כי הם שיתרבה השלום בשולם כלו ומה שאמר ככל הר קדשי לתלות הכבוד לירושלים. וכן בכל העולם

פרק שביעי

העולם ומה גם שאז יתקדש כל ויקראוהו הקדש שאז הקב"ה מעביר גלולים מן הארץ וכל העולם מהקדש עכ"ל. ש"מ ח"ל סר"ח גדול השלום ששם הקב"ה שנכתב בקדושה וימחה על המים להטיל שלום בין איש לאשתו. ר"מ היה יושב ודורש כליל שבת והיתה אשה אחת שם ששומע קולו וערב לה. המתינה שם עד שנשאלם והלכה לביתה ומצאה הנר ששכבה. אמר ליה בעלה היכן היית. אמרה לו הייתי יושבת ושומעת קולו של דרשן א' נסבע להשאל תקנעם לשם עד שתרוקי בפניו. טרדה מביתו וישבה ג' חדשים חוזה עד שמע ר"מ שבא אליה ומצאה עם הנשים. אמר שמה יש בכנס מי שיודעת ללחוש את העין שעיני מודדה עליי. אמרו לה שכינותיה. הרי הש"י כבר עשה רצונך להכשילו ותרוקי בפניו ומצא. אמר לה אמרי אתה האמת פעם אחת כבר רקקתי ופעמים. ח"ל תלמודיו כ"כ בוית את התורה. ח"ל לוי לעבד להיות כרבו. לא די למאור שיחיה שיה לקונו. שרי שמו הגדול שנכתב בטורה ימחה על המים כדי להטיל שלום בין איש לאשתו. גדול השלום שלה התחיל הקב"ה לבראת דבר בעולמו. הלא בדבר שהוא שלום. ואיזה זה האור שיה יולג. אור ובורה חשך עושה שלום. מכאן ח"ל נר ביתו וקדוש היום נר ביתו עדיף משום שלום ביתו. פ' האור נקרא שלום. לפיכך מקדימין הנר שהוא שלום ליון. והוא"ל באבות דר"ב הלל אומר הו מתלמודיו של אהרן אהב שלום ורודף שלום ונו. מלמד שיה אהרן שאל בשלום בוגדו ישראל ורשעי ישראל. וכשהיה אמהם מבקש לעשות עבירה היה אומר הוי לי למחר יבא אהרן ושאל בשלוםי הויך הני משיבו והיה בוש ולא היה סורח. וכן איש שהיה צוהב את חבירו. היה אהרן הולך אצלו ואומר לו בני למה צהבת חביריך. עתה בא אללי והיה בוכה ומתחנן ואומר הוי לי שזהבתי את חבירי שהוא גדול ממני שרי עונד בשוק. לך בחסדך ונקש ממנו ואלה. וכן אומר לחבירו. כיון שיצאו לשוק ופגעו זה בזה היו מגפפין ומנשקין זה את זה וכך היה אהרן עושה עם המים עד שהיה מטייל שלום בין איש לחבירו. וכן איש שהיה צוהב את אשתו ומשלחה מביהו היה אהרן עושה שלום ביניהם. אם סרח האיש על האשה. אומר לה אהרן הריני עורכו שלא יכה אותך יותר ולא יקללך מעמדך. וכן אומר לאיש הריני עורכה שאינה סור חת עליך מעתה. וכן היה עושה כל הימים עד שעושה שלום בין איש לאשתו. והיתה האשה מתעברת ויוולדת ואומרת לה ניתן לי הבן הזה הלא בזכות אהרן והיו קורין שמו אהרן. ואו"ל יותר מג' אלפים בישראל היה שמו אהרן. וכשתם חללו יותר מכ"ד אלפים בניס ובני בניס. ולכך נאמר ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל. ודב"ק הפילו העליונים צריכים לשלום שנה. המשל ופחת עמו ונו. כיצד הרקיע הוא של מים שנאמר המקרה במים ונו. והכוכבים הם של אש שנה'הללוהו כל כוכבי אור. והם בשלום זה עם זה. לא הם מרתמיין את הרקיע ולא הרקיע מכבה אותם. לכך נאמר עושה שלום במרומיו. המלאכים הללו גופיהן בראים מן המים. וקפואין ועומדין כזכוכית שנאמר וגותו כתרשים. ורהיטין של אש שנאמר ומראיהן במראה הבזק. וכתיב ועיניו כלפיך אש לא זה מרתמיין את זה ולא זה מכבה את זה. הה"ד עושה שלום במרומיו עכ"ל סר"ח ח"ל ר"ב גדול כח נתינת השלום. שהרי התירו רז"ל להזכיר בו את השם. סכן כתוב בכושי ויהמר לקוצרים ה' עמכם. וכן אמר המלאך לגדעון ה' עמך גבור החיל. וכל זה מוסר ודרך רצן שהתורה הצוה בכך כדי לרבות את האהבה והחברה בישראל. וגדולה מונו מניינו שאסור להכסיק ולשחוק בקריאת שמת וברכותיה בין הפרקים. אבל בענין נתינת שלום לנו שהוא חייב לכבודו כגון הבין אור רבו או גדול ממנו התירו לשהול שלום בין הפרקים ויהיה שאו"ל שהיה מופני הכבוד. ומשיב שלום לכל הדם. וזה ממוסר התורה שיהחייב אדם לכבד מי שגדול מונו. או מי שהוא חייב בכבודו. כיון שההנהגה נדת שלום עכ"ל ח"ל ח"ל ח"ל ר' יוסי פתח ואמר אם שלמים וכן רביש. וכן ננו ועבר ועניתך ולא העך עוד. הויקרא אוקמה דכד עמא כלחה אית בהו שלום. קב"ה חיים עליהו ודינא לא שלטא עכ"ל. כבר כתבתי בספרי יד מרדכי דף ר"י ע"א. ובחיבור הגדול ליקוטי שישנים בממה דוכתי. כי החפץ מלא אמת יוד לעבודתו יח"ש יריך שירדך עצמו בדרכי אבותינו ורבותינו הראשונים ע"ה. וכן אמת השלום ילמוד מרי"צו. שאמרו עליו שלא מקדימו אדם בשלום לעולם. ואפילו עם גוי בשוק. וזה הכלל כל מקום שהשלום מווי יראה ה' מווי. וכ"מ שהשלום אין מווי בודאי אין עם יראה ה' הנה ראינו כמה גדול הוא כח ומעלת השלום. ולכן החשביל יחזק במדה הטובה הזאת. כי בזה יוכה לחזות בנועם הולדקך בהיכלו. לעולם שכולו שלום. בנה מחיילי השלום. ו"ר שיחיה חלקנו עמהם. ובי"ל אנו.

אהללה שם לאים בשייר ואגלגלו בתורה יאש. עורני לחבר הליקוט הזה ולפני יודע הנסתרות. ידוע כי לא עשיתיו לשום כבוד וגדולה לא מפני שראיתי שהיה דבר הכרחי לדורינו זה. שאינם שלמים במדת האהבה ואחיה ואתה הנועין אל יליץ הספר הזה מעניך ותקרא פרק ה' ליום. ושמת כל הכתוב בו כי בזה יומן לראשך לו ת מן והגלית בכל דרכיך ותהיה אהוב למטה בין הכריות וגמגמך למעלה. כי כל שרוח הכריות נחה הימני רוח המקום נחה הימני. ר"ל בין בעולם הזה. בין לאחר המית. שתזכה ליהנות מזיו השכינה. ועוד כשכל האהבה ואחיה. והשלוח שיהיה בין איש לאחיו. כולם יתנו אוון לשמוע מחבירו וינהג בדרך טובה וישרה. ומאחר שלא יהיה לא קנאה ולא שנאה. והאמת יורה דרכו. וככן ישובו אל ה' וירחם עליהם ולא ישאר לשטן מקום להטטין ולנגוע בהם. ולא יהיו עוד קטיגורוס לפני כסא כבודו ית"ש. וכזה יהיה דור שכולו זכאי. ואז יגלה משיח גדקנו. ואז נוכל לרנן זה היום עשה ה' נגילה. ונשמחה בו. במהרה בימינו כן יהי רצון אמן :

היה השלמת הספר הזה בק"ק פארוכה. ביום ז'ה' לחדש זיו לסדר ולשנת. **עלה** ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו לפ"ק. שמן זית זך למטמוני"ם. כה דברי השפל שאין בו דעת להבין בספרים. רק מושג בס כעורים. הכשיר באלפי סבטי ישראל. נה"ם מרדכי שמואל. שוימי ה' תמיד לנגדי. ימספחת גירוגרי. בריך רחמנא דסייען. מריש ועד כען :

בנילך ואיעי

לוח קיצת ר"ת שבאו בס' הזה

הנ"ט המדרש שמואל. המס"ח המשנת חכמים. ופה ה"ע ופירש האבות עולם. ס' ה"ז ספר הרחות נדויים. כ"ה בני הדם. ס"ז ס' נחח צדיק. טל"ה שני לוחות הברית. דר"ג דר' נתן. הח"ל החובת הלכות. ר"ל רוצה לומר. וב"רח ובראשית חכמה. בחמ"וע בחכמה מישל ועוריה. הר"ב הר' בנימין כ"ץ. רמ"אל ר' משה אלבילדה. ר"ב רבי בחיי. בס' מ"י מסלת ישרים. כ"י כב וכול. מ"לת מצות לא תעשה. ובפר"א ובפרקי ר' אליעזר. ילה"ל ילקוט הלוי. ע"י עקידת יצחק. ס"ע ספר עקרים. ע"פ עוללות הפריס. ט"מ סבט מוסר. זה"ק ויהר התקושה ודב"ק ודרש בר קפרא. וז"ל וזה לשון. לשי"ת לה' יתברך :

תזו של ביע

